

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ІВАНА ПУЛЮЯ**

Факультет економіки та менеджменту

Кафедра психології у виробничій сфері

**МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ТА ЗАВДАННЯ
ДЛЯ ПРОВЕДЕННЯ ЕКЗАМЕНУ З ФАХУ**

з дисциплін
освітньої програми підготовки фахівця першого рівня вищої освіти,
спеціальності 053 – “Психологія”
для денної та заочної форм навчання

дисципліни:

“Математико-статистичні методи в психології”,
“Психофізіологія”, “Загальна психологія”,
“Соціальна психологія”, “Клінічна психологія”, “Психодіагностика”,
“Диференціальна психологія”, “Інженерна психологія”

Частина II

Тернопіль
2019

Укладачі:

Вишньовський В. В., канд. психол. наук, доцент;
Моначин І. Л., канд. психол. наук, доцент;
Періг І. М., канд. психол. наук, доцент.

Рецензенти:

Буняк Н. А., докт. психол. наук, професор;
Гусєва Т. П., канд. психол. наук, асистент.

Методичний посібник розглянуто й затверджено на засіданні методичного семінару кафедри психології у виробничій сфері Тернопільського національного технічного університету імені Івана Пулюя.
Протокол № 6 від 05 лютого 2019 р.

Схвалено та рекомендовано до друку на засіданні методичної ради факультету економіки та менеджменту Тернопільського національного технічного університету імені Івана Пулюя.
Протокол № 2 від 16 вересня 2019 р.

М54 Методичні вказівки та завдання для проведення екзамену з фаху з дисциплін освітньої програми підготовки фахівця першого рівня вищої освіти, спеціальності 053 – «Психологія» для денної та заочної форм навчання. Дисципліни: «Математико-статичні методи в психології», «Психофізіологія», «Загальна психологія», «Соціальна психологія», «Клінічна психологія», «Психодіагностика», «Диференціальна психологія», «Інженерна психологія». Частина II. / Укладачі: Вишньовський В. В., Моначин І. Л., Періг І. М. – Тернопіль : Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя, 2019. – 60 с.

УДК 15(07)

Відповідальна за випуск: *докт. психол. наук, професор* Буняк Н. А.

© Вишньовський В.В.,
Моначин І.Л., Періг І.М., 2019
© Тернопільський національний технічний
університет імені Івана Пулюя, 2019

ЗМІСТ

1. ЗАГАЛЬНІ ВІДОМОСТІ	4
2. ПРАВИЛА ПРОХОДЖЕННЯ ТЕСТУВАННЯ.....	4
3. ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ З ДИСЦИПЛІН	
3.1. ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ З ДИСЦИПЛІНИ “ПСИДІАГНОСТИКА”	5
3.2. ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ З ДИСЦИПЛІНИ “ДИФЕРЕНЦІЙНА ПСИХОЛОГІЯ”	18
3.3. ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ З ДИСЦИПЛІНИ “ІНЖЕНЕРНА ПСИХОЛОГІЯ”	31
4. СИТУАТИВНІ ЗАДАЧІ.....	44
РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА	56

1. ЗАГАЛЬНІ ВІДОМОСТІ

Даний методичний посібник містить запитання, розроблені викладачами кафедри, що будуть представлені для контролю знань студентів спеціальності “Психологія”.

Засобом діагностики є тестове завдання закритої форми, із запропонованими відповідями, з яких лише одна – вірна. Також до кожного білету є ситуативна задача, яка спрямована виявити практичні знання студентів-випускників.

Система базових тестових завдань сформована експертним оцінюванням кожного завдання і їх сукупності та охоплює всі змістовні модулі з комплексу нормативних дисциплін, які визначено у освітній програмі підготовки бакалавра зі спеціальності “Психологія”.

Тестові завдання закритої форми складаються з таких компонентів:

- а) запитальної (змістовної) частини;
- б) чотирьох відповідей.

Запитальна частина тестового завдання формулюється у стверджувальній або запитальній формі, стисло і чітко, без подвійного тлумачення. Запитальна частина тестового завдання виділяється активним кольором. Елементи відповіді – частини тестового завдання мають окрему індексацію.

Тест (добірка тестових завдань кожного варіанту) має включати кількість тестових завдань, що є достатньою для забезпечення відповідної точності методу вимірювання. Ця характеристика має назву “довжина тесту” і становить 50 тестових завдань.

Тест має забезпечити пропорційне представництво всіх визначених для атестації дисциплін та різноманітних змістовних модулів зі складу кожної з цих дисциплін. Представництво кожної нормативної дисципліни у кожному варіанті забезпечується пропорційно до обсягу (кількості кредитів) її вивчення.

Екзаменаційна комісія фіксує результат тестування кожного студента та розв’язок ситуативної задачі у протоколі для іспиту.

Розв’язання теоретичної ситуативної задачі ґрунтується на розумінні закономірностей, яким підпорядковується сфера її існування та конкретна умова задачі. Розуміння і розв’язання в цьому разі полягає не тільки в установленні предметних властивостей та відношень між об’єктами задачі, а й у використанні набутих протягом навчання знань, що включають теоретичні знання і оперування ними за допомогою сформованого логічного апарата. Повного розуміння задачі досягають внаслідок її розв’язання.

Розв’язання теоретичної ситуативної задачі оцінюється балами окремо.

Загальна зважена оцінка як результат виконання тестового завдання та розв’язання теоретичної ситуативної задачі фіксується в відомості для іспиту.

Загальні критерії оцінювання тестових завдань:

- понад 90% вірних відповідей – “відмінно”;
- 76–89% вірних відповідей – “добре”;
- 60–75% вірних відповідей – “задовільно”;
- менше 60% вірних відповідей – “незадовільно”.

2. ПРАВИЛА ПРОХОДЖЕННЯ ТЕСТУВАННЯ

При проходженні тестування студентові надається 60 хвилини для відповіді на 50 запитань з 9 предметів.

Перед початком іспиту на екзаменаційному білеті студент повинен вказати групу, прізвище, ім’я, по-батькові. Під час проходження тестування надається можливість відповідати на запитання у довільному порядку, тобто можна переходити від питань однієї дисципліни до питань іншої дисципліни.

Для відповіді на запитання потрібно вибрати один вірний варіант з чотирьох запропонованих, біля вибраного вами варіанту поставити відповідну відмітку. Після поставленої відмітки правильної відповіді змінити її не можна. Відповісти на запитання можна лише один раз, вибравши вірну, на ваш погляд, відповідь.

3. ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ З ДИСЦИПЛІН

3.1. ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ З ДИСЦИПЛІНИ “ПСИДІАГНОСТИКА” УКЛАДАЧ: ПЕРІГ І. М.

1. Автор терміну психометрика:
 - а) Г. Роршах;
 - б) Кречмер;
 - в) Х. Вольф;
 - г) Ф. Гальтон.

2. Який вид валідності відображає міру відповідності (репрезентації) завдань досліджуваній психічній якості:
 - а) емпірична;
 - б) змістовна;
 - в) очевидна;
 - г) прогностична.

3. Який вид валідності відповідає уявленню про сферу використання, результативність та прогностичну цінність методики, що виникають у досліджуваного або користувача психодіагностичною інформацією, які не мають специфічних відомостей про характер використання та можливості даної методики:
 - а) емпірична;
 - б) змістовна;
 - в) очевидна;
 - г) прогностична.

4. Які види валідності об'єднує емпірична валідність:
 - а) поточна і прогностична;
 - б) очевидна і змістовна;
 - в) конвергентна і дискримінативна;
 - г) конструктна і критеріальна.

5. Які види валідності належать до критеріальної валідності:
 - а) поточна і прогностична;
 - б) очевидна і змістовна;
 - в) конвергентна і дискримінативна;
 - г) конструктна і критеріальна.

6. Що забезпечує точність вимірювань, які здійснюються за допомогою методики, а також сталість її результатів під впливом сторонніх випадкових факторів, що не є об'єктами дослідження:
 - а) валідність методики;
 - б) стандартизованість методики;
 - в) надійність методики;
 - г) вірогідність методики.

7. Яка вимога забезпечує відповідність психодіагностичного інструменту психічній якості, що вимірюється, тобто здатність тесту вимірювати саме ті характеристики, які необхідно вимірювати:
 - а) валідність методики;
 - б) стандартизованість методики;

- в) надійність методики;
г) вірогідність методики.
- 8. Термін «психодіагностика» ввів:**
- а) Г. Роршах;
б) Кречмер;
в) Х. Вольф;
г) Ф. Гальтон.
- 9. Математизоване технологія створення стандартизованих вимірюючих діагностичних методик:**
- а) математична статистика;
б) теорія ймовірностей;
в) психометрика;
г) інформатика.
- 10. Психічні властивості особистості (як центральне і найбільш універсальне поняття диференційної психології) стабільні в часі – це:**
- а) психічні стани;
б) психічні процеси;
в) риси особистості;
г) психічні явища.
- 11. Психічні властивості особистості (як центральне і найбільш універсальне поняття диференційної психології) нестабільні в часі:**
- а) психічні стани;
б) психічні процеси;
в) риси особистості;
г) психічні явища.
- 12. Від яких рис особистості залежить досягнення індивідом нормативно заданого результату?:**
- а) задатки;
б) потенціал;
в) здібності;
г) інтелект.
- 13. Підсумком діагностичної роботи є:**
- а) психологічний анамнез;
б) постановка психологічного діагнозу;
в) психологічна консультація;
г) психотерапія.
- 14. На яку категорію орієнтуються у постановці психологічного діагнозу:**
- а) стандарт;
б) типовість;
в) ГОСТ;
г) норма.
- 15. Якими методами реєструють діагностичні показники за допомогою приладів реєстрації дихання, пульсу, шкірно-гальвінічних реакцій, м'язового тону тощо:**
- а) апаратурні поведінкові методи;
б) приборні психофізіологічні методики;

- в) контент-аналіз;
г) методики суб'єктивного шкалування.
- 16. За допомогою яких методик діагностують елементарні психічні реакції (наприклад, почуття рівноваги, психомоторну координацію) і властивості нервової системи:**
- а) апаратурні поведінкові методи;
б) приборні психофізіологічні методики;
в) контент-аналіз;
г) методики суб'єктивного шкалування.
- 17. Який метод застосовується за наявності однозначно зафіксованого матеріалу спостереження, коли підраховується частота елементів, фактів (одиниць аналізу) в матеріалі спостереження, а потім за співвідношенням цих частот робляться психологічні висновки:**
- а) апаратурні поведінкові методи;
б) приборні психофізіологічні методики;
в) контент-аналіз;
г) методики суб'єктивного шкалування.
- 18. Які методики – це тести з вільною відповіддю, в яких інструкція і тестові стимули настільки невизначені, що допускають вибір відповіді в широких межах, породжують процеси фантазії, уяви в яких розкриваються певні характеристики суб'єкта:**
- а) методики суб'єктивного шкалування;
б) індивідуально-орієнтовані (ідеографічні техніки);
в) проєктивні техніки;
г) тести опитувальники.
- 19. В якому методі дослідник дотримується чіткої методики: він знає, які факти в поведінці обстежуваного реєструвати, і як на основі цих фактів проводити оцінку діагностичних змінних?**
- а) об'єктивні тести;
б) індивідуально-орієнтовані (ідеографічні техніки);
в) стандартизоване аналітичне спостереження;
г) тести опитувальники.
- 20. В якому виді спостереження обстежувані знають про те, що за ними спостерігають (не з дослідницькою метою):**
- а) відкрите;
б) закрите;
в) включене;
г) невключене.
- 21. Який вид спостереження передбачає, що обстежувані не підозрюють, що хтось спостерігає за їх діяльністю:**
- а) відкрите;
б) закрите;
в) приховане;
г) невключене.
- 22. Синонім «тривалий метод» дослідження:**
- а) онтогенетичний;
б) лонгітюдний;

- в) генетичний;
- г) психометричний.

23. Анкетування належить до:

- а) організаційних методів дослідження;
- б) експериментальних методів дослідження;
- в) емпіричних методів дослідження;
- г) інтерпретаційних методів дослідження.

24. Який психолог класифікував психодіагностичні методи на 1) організаційні; 2) емпіричні; 3) обробки результатів; 4) інтерпретаційні:

- а) Л. С. Виготський;
- б) С. Л. Рубінштейн;
- в) Б. Г. Ананьєв;
- г) К. К. Платонов.

25. Термін кореляція означає:

- а) єдність;
- б) зв'язок;
- в) тотожність;
- г) відповідність.

26. Яка кореляція у психометриці є правильною:

- а) валідність \leq надійність;
- б) валідність \geq надійність;
- в) валідність = надійність;
- г) валідність $>$ надійність.

27. Як називається здатність тесту диференціювати обстежуваних за визначеними групами (на підставі розподілу показників):

- а) категоризація;
- б) диференційованість;
- в) класифікація;
- г) дискримінативність.

28. Хто створив експериментально-психологічну лабораторію у 1885 році при клініці нервових та душевних хвороб Казанського університету:

- а) С. С. Корсаков;
- б) І. М. Сеченов;
- в) В. М. Бехтерєв;
- г) І. П. Павлов.

29. Хто започаткував природний експеримент:

- а) Л. С. Виготський;
- б) О. Р. Лазурський;
- в) Г. І. Россолімо;
- г) В. Вундт.

30. Чиї дослідження присвячені проблемам кількісної оцінки елементів духовного життя (уваги, волі, точності та міцності сприймання, асоціативної діяльності) з метою виявлення індивідуально своєрідного профілю розвитку окремих сторін здорової та хворої особистості:

- а) С. Г. Геллерштейн;
- б) В. М. Бехтерєв;

- в) С. Л. Рубінштейн;
- г) Г. І. Россолімо.

31. В якому році була прийнята партійна постанова «Про педологічні викривлення в системі наркомосвіт»:

- а) 1918 р.;
- б) 1936 р.;
- в) 1960 р.;
- г) 1923 р.

32. Відома американська авторка фундаментальної праці «Психологічне тестування»:

- а) Е. Голубєва;
- б) Г. Фрейд;
- в) А. Анастасі;
- г) І. Равич-Щербо.

33. Хто розпочав у Лондоні вимірювати антропометричні (фізичні, функціональні, психічні) особливості людини:

- а) В. Вундт;
- б) Г. Еббінгауз;
- в) Ф. Гальтон;
- г) Р. Кеттелл.

34. Який підхід запропонував К. Роджерс:

- а) екзистенційний;
- б) онтологічний;
- в) поведінковий;
- г) клієнтцентрований.

35. Синонім до клієнтцентрованого підходу:

- а) гуманістичний;
- б) психотерапевтичний;
- в) особистісний;
- г) індивідуальний.

36. З якого віку потрібна згода людини на психодіагностичне обстеження:

- а) 14 років;
- б) 16 років;
- в) 18 років;
- г) 10 років;

37. Як називають якість вимірювальної методики, яку розуміють як регламентованість процедури її проведення (уніфікованість інструкцій, бланків, способів реєстрації результатів, умов проведення обстеження, наявність характеристик досліджуваних, для яких призначена методика), визначеність єдиного критерію оцінки результатів діагностичного вимірювання:

- а) валідність;
- б) стандартизованість;
- в) надійність;
- г) дискриптивність.

38. Хто запропонував закон нормального розподілу результатів дослідження:

- а) Г. Еббінгауз;
- б) Р. Кеттелл;

- в) К. Гаус;
- г) Ф. Гальтон.

39. Як називається артефакт, що стосується узагальненого враження спостерігача веде до грубого сприйняття поведінки ігнорування тонких розходжень:

- а) плацебо;
- б) ефект Пігмаліона;
- в) ефект полегкості;
- г) гало-ефект.

40. Автор соціометрії:

- а) Р. Дарендорф;
- б) М. Мід;
- в) Дж. Кулі;
- г) Дж. Морено.

41. Як називають вид питань, які використовуються в аспектах, що передбачають вибір із двох або більше альтернатив у запропонованому переліку варіантів:

- а) відкриті;
- б) контрольні;
- в) закриті;
- г) прості.

42. Як В. Д. Шадріков визначав поняття «здібності»:

- а) тільки ті індивідуально-психологічні відмінності (властивості особистості) між людьми, які обумовлюють успішність виконання діяльності та не зводяться до знань, умінь та навичок, що вже виробились у даної людини;
- б) властивості індивіда (які розвиваються внаслідок оволодіння, «присвоєння» досвіду попередніх поколінь у діяльності та спілкуванні), ансамбль яких обумовлює успішність виконання певної діяльності;
- в) це характеристики продуктивності (ефективності) нейрофізіологічних функціональних систем, які реалізують той чи той психічний процес, технічну функцію (сприймання, пам'ять, мислення тощо) або руховий акт;
- г) сукупність (структура) досить стійких індивідуально-психологічних якостей особистості (темперамент, індивідуальні прояви психічних процесів, суспільний досвід, спрямованість), що змінюються під впливом виховання та актуалізуються у певному виді діяльності, вимоги якої відповідають структурі особистості.

43. Як К. К. Платонов визначав поняття «здібності»:

- а) тільки ті індивідуально-психологічні відмінності (властивості особистості) між людьми, які обумовлюють успішність виконання діяльності та не зводяться до знань, умінь та навичок, що вже виробились у даної людини;
- б) властивості індивіда (які розвиваються внаслідок оволодіння, «присвоєння» досвіду попередніх поколінь у діяльності та спілкуванні), ансамбль яких обумовлює успішність виконання певної діяльності;
- в) це характеристики продуктивності (ефективності) нейрофізіологічних функціональних систем, які реалізують той чи той психічний процес, технічну функцію (сприймання, пам'ять, мислення тощо) або руховий акт;
- г) сукупність (структура) досить стійких індивідуально-психологічних якостей особистості (темперамент, індивідуальні прояви психічних процесів, суспільний досвід, спрямованість), що змінюються під впливом виховання та актуалізуються у певному виді діяльності, вимоги якої відповідають структурі особистості.

44. Як Б. М. Тєплов визначав поняття «здібності»:

- а) тільки ті індивідуально-психологічні відмінності (властивості особистості) між людьми, які обумовлюють успішність виконання діяльності та не зводяться до знань, умінь та навичок, що вже виробились у даної людини;
- б) властивості індивіда (які розвиваються внаслідок оволодіння, «присвоєння» досвіду попередніх поколінь у діяльності та спілкуванні), ансамбль яких обумовлює успішність виконання певної діяльності;
- в) це характеристики продуктивності (ефективності) нейрофізіологічних функціональних систем, які реалізують той чи той психічний процес, технічну функцію (сприймання, пам'ять, мислення тощо) або руховий акт;
- г) сукупність (структура) досить стійких індивідуально-психологічних якостей особистості (темперамент, індивідуальні прояви психічних процесів, суспільний досвід, спрямованість), що змінюються під впливом виховання та актуалізуються у певному виді діяльності, вимоги якої відповідають структурі особистості.

45. Поняття «інтелект» увів:

- а) Дж. Кеттелл;
- б) Д. Біне;
- в) Ф. Гальтон;
- г) Г. Айзенк.

46. Генеральний фактор інтелекту обґрунтовується у:

- а) двохфакторній теорії Ч. Спірмена;
- б) мультифакторній теорії Л. Терстоуна;
- в) кубічній моделі Дж. Гілфорда;
- г) теорії «текучого і кристалізованого інтелекту» Р. Б. Кеттелла.

47. На думку Г. Айзенка інтелект обумовлений біологічно на:

- а) 70 %;
- б) 30 %;
- в) 50 %;
- г) 90 %.

48. Модель «інтелектуального діапазону» запропонував:

- а) В. М. Дружинін;
- б) М. О. Холодна;
- в) П. Торранс;
- г) Дж. Гілфорд.

49. Хто зазначав, що інтелект – це ментальний досвід суб'єкта:

- а) В. М. Дружинін;
- б) М. О. Холодна;
- в) П. Торранс;
- г) Дж. Гілфорд.

50. Тест «Прогресивні матриці» Дж. Равена ґрунтується на положеннях:

- а) біхевіоризму;
- б) психоаналізу;
- в) когнітивної психології;
- г) гештальтпсихології.

- 51. Тест «Прогресивні матриці» Дж. Равена (кольоровий варіант) призначений для людей до:**
- а) 9 років;
 - б) 89 років;
 - в) 49 років;
 - г) 69 років.
- 52. Хто автор інтелектуального тесту, вільного від впливу культури:**
- а) Дж. Равен;
 - б) Р. Амтхауер;
 - в) Р. Кеттелл;
 - г) Г. Айзенк.
- 53. Скільки шкал вимірювання інтелекту Д. Векслера (дитячий варіант):**
- а) 9;
 - б) 12;
 - в) 10;
 - г) 7.
- 54. Якого субтесту не містить дорослий варіант тесту інтелекту Д. Векслера:**
- а) «Арифметика»;
 - б) «Словниковий запас»;
 - в) «Лабіринт»;
 - г) «Знаходження подібностей».
- 55. Поняття коефіцієнт інтелекту (IQ) ввів:**
- а) Д. Векслер;
 - б) Дж. Гілфорд;
 - в) В. Штерн;
 - г) Ф. Гальтон.
- 56. Час тестування за тестом структури інтелекту Р. Амтхауера:**
- а) 60 хв.;
 - б) 80 хв.;
 - в) 120 хв.;
 - г) 90 хв.
- 57. Назва тесту, який запропонував Р. Мейлі:**
- а) тест структури інтелекту;
 - б) прогресивні матриці;
 - в) тест вільний від культурного впливу;
 - г) аналітичний тест інтелекту.
- 58. М. Акімова, О. Борисова, К. Гуревич запропонували:**
- а) ТРИЗ;
 - б) КАРУС;
 - в) ШТУР;
 - г) ТАТ.
- 59. Щодо діагностики креативності тест віддалених асоціацій запропонував:**
- а) Дж. Гілфорд;
 - б) С. Меднік;

- в) Д. Богоявленська;
- г) К. Юнг.

60. Методику «Креативне поле» запропоновано:

- а) В. Моляко;
- б) М. Холодна;
- в) М. Пірен;
- г) Д. Богоявленська.

61. К. Роджерс і Р. Даймонд запропонували опитувальник діагностики:

- а) соціально-психологічної адаптації;
- б) агресивності особистості;
- в) рівня тривожності;
- г) соціально-психологічного клімату в колективі.

62. Автори методики КОЗ-2:

- а) С. Максименко і Н. Чепелева;
- б) К. Роджерс і Р. Даймонд;
- в) В. Семиченко і В. Болтівець;
- г) В. Синявський і В. Федоришин.

63. В малюнковому тесті С. Розенцвейга досліджується реакція на:

- а) спонтанність;
- б) агресивність;
- в) фрустрацію
- г) проблему.

64. В. В. Бойко запропонував методику діагностики рівня:

- а) фрустрації;
- б) психологічного стресу;
- в) задоволеності працею;
- г) емоційного вигорання.

65. А. Мехрабіан запропонував тест-опитувальник для вимірювання:

- а) емоційного вигорання;
- б) рівня домагань;
- в) мотивації досягнення;
- г) схильності до ризику.

66. У опитувальнику характерологічних тенденцій особистості Т. Лірі досліджуються основні тенденції:

- а) відкритість і закритість;
- б) пластичність і ригідність;
- в) домінування і дружелюбність;
- г) довірливість і залежність.

67. Хто автори методики дослідження спрямованості особистості:

- а) В. Смекала і М. Кучер;
- б) К. Томас і Кілмен;
- в) В. Моргун і І. Тітов;
- г) Б. Федоришин і В. Синявський.

68. Автор вчення про локус контролю:

- а) Дж. Келлі;
- б) Мак-Клелланд;
- в) А. А. Реан;
- г) Дж. Роттер.

69. Поділ особистості на інтерналів та екстерналів здійснюється за критерієм:

- а) тип темпераменту;
- б) локус контролю;
- в) характеріологічний тип;
- г) рівень домагань.

70. Етичний кодекс психолога прийнятий:

- а) 2000 р.;
- б) 1998 р.;
- в) 1991 р.;
- г) 1990 р.

71. До якого розділу Етичного кодексу психолога належить вимога, що між психологом і клієнтом не повинно бути статевої близькості у період, коли психолог несе відповідальність за нього:

- а) компетентність;
- б) відповідальність;
- в) захист інтересів клієнта;
- г) професійна кооперація.

72. До якого розділу Етичного кодексу психолога належить вимога, що психологи суворо додержуються принципу добровільної участі в обстеженнях:

- а) компетентність;
- б) відповідальність;
- в) захист інтересів клієнта;
- г) професійна кооперація.

73. В якому випадку допускається відхилення від принципу добровільної участі клієнта в обстеженнях:

- а) коли особі менше 18 років;
- б) при тяжких психічних розладах;
- в) в лабораторному експерименті;
- г) в проєктивній психології.

74. Хто автор «Теплінг-тесту»:

- а) І. Павлов;
- б) Б. Теплов;
- в) Є. Льїн;
- г) Б. Цуканов.

75. Синонім слова аттитюди:

- а) мотиви;
- б) цінності;
- в) інтереси;
- г) настанови.

76. Хто автор опитувальника шістнадцяти особистісних факторів:

- а) Дж. Роттер;
- б) Г. Айзенк;
- в) Ф. Гальтон;
- г) Р. Кеттелл.

77. С. Хатуей і Дж. Мак-Кінлі є авторами якого опитувальника:

- а) ПДО (патохарактерологічний діагностичний опитувальник);
- б) САР (Creativity Assessment Packet);
- в) ММРІ (Minnesota Multiphasic Personality Inventory);
- г) ЕРІ (Eysenck Personality Inventory).

78. Яка шкала не входить до опитувальника ММРІ:

- а) фрустрації;
- б) гіпоманії;
- в) депресії;
- г) психастенії.

79. Опитувальник Х. Шмішека призначений для діагностики:

- а) темпераменту;
- б) особистісних рис;
- в) акцентуацій характеру;
- г) тривожності.

80. Що діагностує «Патохарактерологічний діагностичний опитувальник» (ПДО):

- а) психопатії;
- б) нейротизм;
- в) фобії;
- г) делінквентність.

81. Хто адаптував опитувальник суб'єктивного контролю Дж. Роттера:

- а) В. Русалов;
- б) Я. Стреляу;
- в) Є. Бажин;
- г) Л. Собчик.

82. Хто здійснив адаптацію опитувальника для вимірювання афіліативної тенденції та чутливості до відторгнення:

- а) А. Мехрабіан;
- б) М. Кубишкін;
- в) Т. Корнілова;
- г) М. Магомед-Емінов.

83. Хто розробив методику дослідження мотивації кохання:

- а) Ю. М. Орлов;
- б) М. Л. Кубишкін;
- в) Ю. Л. Ханін;
- г) В. Ф. Моргун.

84. Є. П. Ільїн провідний спеціаліст з консультування методик для дослідження:

- а) інтелекту;
- б) характеру;

- в) пам'яті;
- г) мотивації.

85. Є. О. Клімов запропонував:

- а) диференціально-діагностичний опитувальник (ДДО);
- б) карту інтересів;
- в) орієнтувально-діагностична анкета інтересів (ОД АнІ);
- г) діагностично-особистісний диференціал.

86. Автор поділу цінностей на термінальні і інструментальні:

- а) О. Т. Москаленко;
- б) Т. Шибутані;
- в) М. Рокич;
- г) Ш. Шварц.

87. Е. Пірс і Д. Харріс запропонували:

- а) тест самовідношення;
- б) шкалу «Я-концепції»;
- в) шкалу самоповаги;
- г) шкалу дитячої Я-концепції.

88. В. В. Столін і С. Р. Пантілєєв запропонували:

- а) тест самовідношення;
- б) шкалу «Я-концепції»;
- в) шкалу самоповаги;
- г) шкалу дитячої Я-концепції.

89. Як називається стан, який виникає в ситуаціях невизначеної небезпеки та виявляється в очікуванні несприятливого розвитку подій:

- а) страх;
- б) тривожність;
- в) стрес;
- г) тривога.

90. Шкалу тривоги та тривожності Ч. Спілберга адаптував:

- а) Т. М. Балашова;
- б) Ю. Л. Ханін;
- в) А. М. Прихожан;
- г) В. Г. Норакідзе;

91. Б. Н. Філліпс – автор:

- а) опитувальника «Самопочуття. Активність. Настрій» (САН);
- б) індексу життєвого стилю;
- в) тесту шкільної тривожності;
- г) методика рівня емоційного вигорання.

92. Заснував соціоніку:

- а) Дж. Морено;
- б) К. Т. Юнг;
- в) Е. Мейо;
- г) Т. Шибутані.

93. Інтерперсональний опитувальник Лірі адаптований:

- а) Ю. Л. Ханіним;
- б) Н. В. Грішиним;
- в) Л. М. Собчик;
- г) А. М. Прихожан.

94. Опитувальник Басса-Даркі призначений для діагностики:

- а) батьківського ставлення до дітей;
- б) сімейних взаємовідносин;
- в) агресивних і ворожих реакцій особистості;
- г) конфліктних ситуацій.

95. Опитувальник для батьків «Аналіз сімейних взаємовідносин» запропонували:

- а) А. Я. Варга і В. В. Столін;
- б) С. Г. Ейдемільлер;
- в) К. Н. Томас;
- г) В. Шутц.

96. Методику репертуарних решіток запропонував:

- а) Р. Кеттелл;
- б) Дж. Келлі;
- в) Ч. Осгуд;
- г) С. Будассі.

97. В методиці С. Будассі досліджується:

- а) самооцінка;
- б) креативність;
- в) конфліктність;
- г) гумористичність.

98. О. Г. Шмельов і В. С. Болдирєва запропонували:

- а) тематично аперцептивний тест (ТАТ);
- б) тест гумористичних фраз (ТЮФ);
- в) диференціально-діагностичний опитувальник інтересів (ДДО);
- г) шкільний тест розумового розвитку (ШТУР).

99. Г. Мюррей запропонував:

- а) тематично аперцептивний тест (ТАТ);
- б) тест гумористичних фраз (ТЮФ);
- в) диференціально-діагностичний опитувальник інтересів (ДДО);
- г) шкільний тест розумового розвитку (ШТУР).

100. Кінетичний малюнок сім'ї розроблено:

- а) Дж. Буком;
- б) Р. С. Бернсом і С. Х. Кауфманом;
- в) К. Маховером;
- г) В. Вульфом, Л. Корманом.

3.2. ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ З ДИСЦИПЛІНИ “ДИФЕРЕНЦІЙНА ПСИХОЛОГІЯ”

УКЛАДАЧ: МОНАЧИН І. Л.

1. Диференційна психологія – це:

- а) галузь психологічної науки, яка вивчає психічний стан, причини і прояви психічних синдромів;
- б) галузь психологічної науки, яка вивчає психологічні відмінності індивідів або груп людей, які об'єднані якою-небудь спільною ознакою;
- в) галузь психологічної науки, яка вивчає психолого-педагогічні особливості дітей з порушенням розвитку;
- г) всі відповіді вірні.

2. Диференційна психологія являє собою розгалужену галузь, яка пов'язана з:

- а) малою психіатрією;
- б) загальною соціальною психологією;
- в) психотерапією;
- г) психодіагностикою.

3. Основоположник диференційної психології:

- а) Штерн;
- б) Анастасі;
- в) Мерилін;
- г) всі відповіді вірні.

4. Методом дослідження в психогенетиці не є:

- а) генеалогічний;
- б) дослідження прийомних дітей;
- в) біографічний;
- г) близнюковий.

5. До структури людської індивідуальності не належить:

- а) психо-фізіологічний рівень;
- б) відображувальний рівень;
- в) психологічний рівень;
- г) соціально-психологічний.

6. Близнюковий метод полягає:

- а) у порівнянні монозиготних і монозиготних близнюків;
- б) у порівнянні монозиготних і дизиготних близнюків;
- в) у порівнянні пар дизиготних близнюків;
- г) залежно від мети дослідження.

7. Генеалогічний метод – базується на:

- а) дослідженні спадковості людей;
- б) на порівнянні людей з різними ступенями спорідненості.
- в) дослідженні рис характеру особистості в порівнянні з предками.
- г) всі відповіді вірні.

8. Наука «Євгеніка» детально вивчає:

- а) родовід людей з надзвичайними здібностями;
- б) риси характеру особистості за її почерком;
- в) сукупність генів людини, які вона одержує від своїх батьків;
- г) сукупність генів людини, які вона одержує від своїх предків.

9. Вперше поставив питання про роль спадковості в обдарованості:

- а) Піаже;
- б) Гальтон;
- в) Векслер;
- г) Адлер.

10. Закон фокусування спадковості, за яким поява індивідів з великими здібностями можлива лише:

- а) у здібних сім'ях, які мають обдарованих людей, хоча б в одній галузі;
- б) при народженні 10-ї дитини;
- в) у дітей, які отримали сукупність генів від своїх талановитих батьків.
- г) у сім'ях, які мають дітей однієї статі.

11. На сучасний час існують підходи, що пояснюють феномен геніальності:

- а) патологічна теорії;
- б) психоаналітична теорії;
- в) теорії якісного перевершення;
- г) теорії якісного засвоєння;
- д) всі відповіді вірні.

12. Поняття «мудрість» структурував та описав:

- а) П. Бальтес;
- б) О. Гальтон;
- в) В. Штерн;
- г) Г. Хейманс.

13. Автор еволюційної теорії статі:

- а) К. Юнг;
- б) В. Геодакян;
- в) Є. Еріксон;
- г) С. Бем.

14. Проективний метод – це:

- а) метод діагностичного дослідження, який базується на механізмі проекції, тобто перетворення невизначеного стимульного матеріалу у відповідь з суб'єктивним досвідом;
- б) стандартизований метод діагностики з метою кількісного і якісного вимірювання індивідуальних відмінностей.
- в) обидві відповіді вірні ;
- г) немає вірних відповідей.

15. Властивість нервової системи (за Павловим) – це:

- а) вродженні характеристики нервових клітин, які відповідають за процеси збудження і їх врегулювання;
- б) вродженні характеристики нервових тканин, які регулюють процеси збудження ЦНС;
- в) вродженні характеристики нервових тканини, які регулюють основні процеси збудження і гальмування;
- г) всі відповіді вірні.

16. Найбільший внесок у вивченні індивідуальних особливостей мозку зроблений:

- а) Лурія, Холмська;
- б) Спірмен , Штерн;
- в) К. Мюллер;
- г) Адлер.

17. Психофізіологічне дозрівання – це процес:

- а) який визначає кількісні і якісні зміни людської істоти, пов'язані з певними етапами її життєвого шляху прогресивності, що характеризують її структурне і функціональне вдосконалення;
- б) що виражається в окремих і взаємопов'язаних між собою формах;
- в) який визначає послідовність вікових змін ЦНС і інших систем організму, які забезпечують умови для виникнення і реалізації психічних функцій.
- г) немає вірної відповіді.

18. Зустрічають відхилення показників рівнів розвитку 2-х типів:

- а) вібрація, диференціація;
- б) ретардація, акселерація;
- в) регенерація, адаптація;
- г) деградація, реадптація.

19. Акселерація – це:

- а) прискорення фізіологічного розвитку формування функціональних систем органів дітей і підлітків;
- б) помірний фізіологічний розвиток формування функціональних систем органів дітей і підлітків;
- в) уповільнення фізіологічного розвитку формування функціональних систем органів дітей і підлітків;
- г) затримка фізіологічного розвитку формування функціональних систем органів дітей і підлітків в силу певних факторів.

20. Ретардація – це:

- а) норма фізіологічного розвитку систем організму людини;
- б) різкий фізіологічний розвиток і формування функціональних систем організму;
- в) затримка фізіологічного розвитку і формування функціональних систем організму дітей і підлітків;
- г) повільний фізіологічний розвиток і формування функціональних систем організму.

21. При вирішенні завдань не виділяють такий тип мислення:

- а) критичне;
- б) конвергентне;
- в) дивергентне;
- г) немає вірної відповіді.

22. Як показник функціональної зрілості ЦНС у новонароджених розглядається:

- а) комплекс умовних рефлексів;
- б) комплекс безумовних рефлексів.
- в) залежно від потреби;
- г) комплекс умовних і безумовних рефлексів.

23. Прагненням звести відмінності між людьми до простих типів займалася:

- а) графологія;
- б) френологія;
- в) характерологія;
- г) фізіогноміка.

24. Не виділяють такий тип кореляції між генотипом і середовищем:

- а) пасивна;
- б) реактивна;

- в) прогресивна;
- г) активна.

25. Спадковість – це:

- а) статистичний показник, який відображає вклад генотипу в міжіндивідуальну змінюваність ознак в певній популяції;
- б) показник, який отримують за допомогою різних психометричних вимірювань;
- в) показник, який неможливо виміряти за допомогою методів досліджень;
- г) немає вірної відповіді.

26. Широке розуміння спадковості – це:

- а) визначення тими генетичними ефектами, які прямо передаються від батьків дітям;
- б) визначаються і ті генетичні ефекти, які виникли в індивідуальному генотипі в результаті взаємодії між конкретними генами;
- в) генетичні ефекти, на які впливає суспільство;
- г) всі відповіді вірні.

27. Критичний період характеризує:

- а) «тепер або ніколи»;
- б) «можна і в інший час, але краще зараз»;
- в) «краще пізніше ніж ніколи»;
- г) “негайно”.

28. Критерії, які визначають ступінь зрілості органічних функцій організму:

- а) морфологічні, функціональні;
- б) прості, складені;
- в) соціальні, складні;
- г) психофізіологічні, морфологічні.

29. Термін «геніальність» вживається для позначення:

- а) здібностей людини до творчості і для оцінки результатів її діяльності;
- б) властивостей людини та її інтелекту, що виявляються в навчальній і трудовій діяльності;
- в) можливостей людини у трудовій діяльності;
- г) всі відповіді вірні.

30. До мудрості не відноситься така властивість:

- а) вирішення важливих смисложиттєвих питань;
- б) використання знань;
- в) збалансованість знань використаних в особливих ситуаціях;
- г) мудрість об'єднує в собі розуміння, доброзичливість і використовуються як для одної людини, такті для суспільства в цілому;
- д) легко розпізнається іншими людьми;
- е) не використання критики.

31. Вивченням форм будови черепа людини займається:

- а) характерологія;
- б) френологія;
- в) фізіономіка;
- г) психогностика.

- 32. Який вчений говорив, що властивість нервової системи – вроджені характеристики нервових тканин, які регулюють основні процеси збудження і гальмування:**
- а) Теплов Б.;
 - б) Небиліцин В.;
 - в) Павлов І.;
 - г) Немов М.
- 33. Який з перерахованих методів належить до методів дослідження в психогенетиці?**
- а) близнюковий;
 - б) порівняльний;
 - в) структурний;
 - г) лонгітюдний.
- 34. Обдарованість це -**
- а) якісно-своєрідна здатність, яка забезпечує успішну діяльність;
 - б) сукупність задатків, природних даних, які забезпечують високий рівень будь-якої діяльності.
 - в) усі варіанти вірні;
 - г) немає вірних відповідей.
- 35. Темперамент – це:**
- а) сукупність індивідуально-психологічних якостей, яка характеризує динамічний та емоційний аспекти поведінки людини і виявляє її в діяльності і спілкуванні;
 - б) складне й індивідуально-своєрідне поєднання рис людини, яке формується в процесі її розвитку під впливом умов життя та виховання і виявляється в її поведінці;
 - в) усі варіанти вірні;
 - г) немає вірних відповідей.
- 36. Який з варіантів не відповідає класифікації видів нервової системи за Павловим?**
- а) сильний, неврівноважений;
 - б) сильний, врівноважений, інертний;
 - в) сильний;
 - г) інертний.
- 37. Якому типу темпераменту відповідають такі властивості нервової системи: сильний, рухливий, спокійний?**
- а) холерику;
 - б) сангвініку;
 - в) меланхоліку;
 - г) флегматику.
- 38. Виділіть основні властивості нервової системи.**
- а) рухливість;
 - б) динамічність;
 - в) лабільність;
 - г) сила;
 - д) усі варіанти вірні.
- 39. Який тип темпераменту Павлов назвав аутичним?**
- а) холерик;
 - б) меланхолік;
 - в) флегматик;
 - г) сангвінік.

- 40. Класифікація якого вченого виділяла типи темпераменту на основі зіставлення типів акцентуацій, а саме: гіпертимний, дистимний, афективно-лабільний і афективно-екзальтований?**
- а) В. Мерліна;
 - б) В. Небиліцина;
 - в) А. Леонгарда;
 - г) С. Рубінштейна.
- 41. Присвоєння особливостей характеру за ознаками фізичної конституції належить:**
- а) Дільтей і Шпрангеру;
 - б) Рібо;
 - в) Кречмеру і Шелдону;
 - г) Лурія.
- 42. Акцентуація характеру це:**
- а) граничний варіант норми, наслідок посилення окремих його рис.
 - б) структурна властивість характеру, яка визначається ступенем зосередженості на зовнішні обставини.
 - в) граничний варіант норми, наслідок послаблення окремих рис;
 - г) немає вірної відповіді.
- 43. Яка формула відповідає моделі структури інтелекту Гілфорда?**
- а) S—R—LO(де S—зміст, LO—здібність, R—результат);
 - б) S—LO—R;
 - в) LO—S—R;
 - г) S ___ R
- 44. Який з перерахованих нижче варіантів, не є підходом, що пояснює феномен геніальності.**
- а) патологічний;
 - б) психоаналітичний;
 - в) кількісного надбання;
 - г) акцентуативного змісту.
- 45. Мудрість по Бальтесу:**
- а) знання з контексту життя і суспільних перемін.
 - б) процедурні знання практичної сторони життя
 - в) знання, які враховують відносність цінностей життя
 - г) усі варіанти вірні
- 46. Фактори інтелектуальної діяльності за Спірменом:**
- а) факторG;
 - б) фактор H;
 - в) фактор L;
 - г) факторS.
- 47. Спадковість виділяють:**
- а) вузьку;
 - б) широку;
 - в) часткову;
 - г) неопосередковану.

- 48. Якому рівню структури індивідуальності належать такі характеристики: пізнавальний інтелект, характер і темперамент, загальні і пізнавальні здібності, інтереси?**
- а) соціально-психологічний;
 - б) психофізіологічний;
 - в) психологічний;
 - г) фізіологічний
- 49. Які предмети входять у вивчення диференційної психології:**
- а) психофізіологія;
 - б) мала психіатрія;
 - в) психокорекція;
 - г) клінічна психологія;
 - д) педагогіка;
 - е) вікова.
- 50. Характерними принципами диференційної психології є:**
- а) принцип реалізації і формального підходу;
 - б) принцип інтегрального аналізу;
 - в) принцип вимірювання та статистичної оцінки вивчення явищ;
 - г) усі відповіді вірні.
- 51. Диференційна психологія це:**
- а) галузь науки, яка вивчає індивідуальні відмінності психіки індивідів і груп людей;
 - б) галузь науки, яка вивчає індивідуальні відмінності властиві не тільки людям, але всім живим істотам;
 - в) галузь науки, яка вивчає природу відмінностей у поведінці людей;
 - г) галузь науки, яка вивчає відмінності людей приналежних до різних соціальних груп.
- 52. Предметом диференційної психології є:**
- а) безпосередній досвід індивіда;
 - б) опосередкований досвід індивіда;
 - в) феномени, здібності, нахили;
 - г) феномени, дії, нахили.
- 53. Хто ввів термін «Диференційна психологія»:**
- а) Дж. Ст. Мілль;
 - б) А. Біне;
 - в) В. Штерн;
 - г) Г. Хейманс.
- 54. Синонімом диференційної психології є:**
- а) порівняльна психологія;
 - б) психологія індивідуальних відмінностей;
 - в) індивідуальна психологія;
 - г) етнічна психологія.
- 55. За видом використовуюваного досвіду виділяють такі методи:**
- а) суб'єктивні, об'єктивні;
 - б) інтроспективні, екстраспективні;
 - в) спостереження, експеримент;
 - г) констатуючі, формуючі.

- 56. Цілеспрямоване систематичне вивчення людини, за результатами якого дається експертна оцінка – це:**
- а) інтерв'ю;
 - б) спостереження;
 - в) експеримент;
 - г) анкетування.
- 57. Дані, які отримуються за допомогою опитувальників, анкет та інших стандартизованих методів відносяться до групи:**
- а) T;
 - б) L;
 - в) O;
 - г) Q.
- 58. Хто із вчених представив екологічне середовище як систему із чотирьох концентричних структур: мікросистема, мезосистема, екосистема і макросистема:**
- а) В. С. Мухіна;
 - б) Ф. Гальтон;
 - в) У. Бронфенбреннер;
 - г) Н. С. Лейтес.
- 59. Згідно якої концепції всі живі організми народжуються з функціями (в тому числі і психічними) зафіксованими на нижній точці свого розвитку:**
- а) ортокінетична концепція;
 - б) генетична концепція;
 - в) психогенетична концепція;
 - г) ергономічна концепція.
- 60. Які три типи невротичних розладів виділяє Ф. Б. Березіна:**
- а) депресія, іпохондрія, істерія;
 - б) депресія, стрес, фрустрація;
 - в) психопатія, галюцинація, абулія;
 - г) криза, переживання, ейфорія.
- 61. Які рівні здібностей виділяють в їх прояві:**
- а) сенситивний – лабільний;
 - б) репродуктивний – продуктивний;
 - в) ригідний – культурний;
 - г) вербальний – операційний.
- 62. Які існують 4 основні підходи, які пояснюють феномен геніальності:**
- а) патологічний, психоаналітичний, теорія якісної переваги, теорія кількісної переваги;
 - б) психіатрична теорія, ментальна теорія, теорія когнітивної переваги, теорія сенситивної переваги;
 - в) гештальт терапевтична теорія, лаканівська теорія, генетична теорія, фізіологічна;
 - г) гуманістична, біхевіористична теорія якісної і кількісної переваги.
- 63. Ким були запропоновані 6 видів інтелекту: лінгвістичний, логіко-математичний, просторовий, музичний, кінестетичний, особистісний:**
- а) Т. Айзенк;
 - б) Х. Гарднер;
 - в) Д. Хорн;
 - г) П. Бальтес.

64. Які два основні психологічні типи були виділені К. Т. Юнгом:

- а) емоційний і інтуїтивний;
- б) екстравертний і інтуїтивний;
- в) екстраверт і інтроверт;
- г) інтровертивний і сенситивний.

65. Хто запропонував теорію рис:

- а) Г. Айзенк;
- б) К. Т. Юнг;
- в) Р. Кеттелл;
- г) Г. Оллпорт.

66. Згідно якої теорії статеві відмінності в поведінці пов'язані з впливом андрогенів на мозкові системи:

- а) епіологічна теорія;
- б) еволюційна теорія статі;
- в) теорія розвитку статевої ідентичності;
- г) нейроандроногенетична теорія.

67. Індивідуальний стиль діяльності (ІСД) – це:

- а) стійка система прийомів і способів діяльності, обумовлена особистими якостями людини які являються засобом ефективного приготування до об'єктивних вимог;
- б) індивідуальний професійний вибір людини;
- в) успішне оволодіння діяльністю відповідно до своїх можливостей;
- г) індивідуальний темп діяльності, обумовлений особливостями темпераменту.

68. Які основні стилі лідерства були виділені К. Левіном, Р. Ліппітом і Р. Уайтом:

- а) автократичний, авторитарний, директивний;
- б) автократичний, демократичний, вільний;
- в) демократичний, кооперативний, вільний;
- г) ліберальний, недирективний, вільний.

69. Метод, який присвячений вивченню життя звичайної людини і містить опис його розвитку і поведінки, проводиться на протязі тривалого терміну експертом (родичами, колегами) називається:

- а) психографічний метод;
- б) біографічний метод;
- в) патографічний метод;
- г) методи щоденника.

70. Найбільш популярною є теорія рис розроблена:

- а) Дж. Гілфордом;
- б) Р. Б. Кеттелом;
- в) Б. Г. Ананьєвим;
- г) С. Л. Рубінштейном.

71. Теоретичні типології на відміну від емпіричних:

- а) створюються без опори на клінічні дані;
- б) задовільняють вимоги наукової класифікації;
- в) базуються на застосуванні факторного аналізу;
- г) сформовані описово.

72. Характер в загальних рисах закінчує своє формування:

- а) в підлітковому віці;
- б) в дошкільному віці;
- в) в пренатальному періоді;
- г) в дорослому віці.

73. Р. Б. Кеттелл для прогнозу людської поведінки в різних ситуаціях використовував:

- а) клінічну бесіду;
- б) експертне опитування;
- в) порівняльний аналіз;
- г) специфіка порівняльна.

74. Психологічне подолання – це:

- а) поведінка особистості в умовах стресу;
- б) тенденція розвитку Я-концепції, яка виражає особистісний ріст;
- в) індивідуальний спосіб взаємодії людини з ситуацією;
- г) значимість психологічних ресурсів.

75. Когнітивний стиль – це:

- а) індивідуальний спосіб переробки інформації;
- б) сукупність особливостей самосвідомості людини;
- в) вміння вирішувати інтелектуальні задачі;
- г) когнітивний контроль.

76. Біологічні та психологічні новоутворення з'являються в філогенезі:

- а) одночасно в чоловіків та жінок;
- б) спочатку в жінок потім в чоловіків;
- в) спочатку в чоловіків потім в жінок;
- г) немає вірної відповіді.

77. Найбільш продуктивною стратегією вирішення конфлікту в рамках концепції К. Томаса вважають:

- а) компроміс;
- б) уникання;
- в) співробітництво;
- г) конкуренція.

78. Шлюбні відносини, де один чоловік і багато жінок це:

- а) груповий шлюб;
- б) полігінія;
- в) поліандрія;
- г) моногамія.

79. Автором нейроандрогенетичної теорії про статеві відмінності в поведінці пов'язані з дією андрогенів на мозкові системи є:

- а) Лі Елліс;
- б) К. Лоренц;
- в) М. Фуко;
- г) В. А. Геодакян.

80. В які теорії «формування індивідуальності» розуміється як зумовлене вродженими і генетичними задатками:

- а) біогенетичній теорії;
- б) соціогенетичній теорії;

- в) двох факторній теорії;
- г) ортогенетичній теорії.

81. Хто із авторів запропонував чотири моделі взаємодії суб'єкта і середовища:

- а) Х. Вернер;
- б) В. С. Мухина;
- в) Дж. Вулвілл;
- г) У. Бронфенбреннер.

82. Закономірне співвідношення стійких індивідуальних особливостей особистості, що характеризує різні сторони динаміки психічної діяльності – це:

- а) розвиток;
- б) характер;
- в) темперамент;
- г) властивість.

83. Основним джерелом спостереження за зв'язком статури (конституції людини) та темпераменту у ХХ ст. є:

- а) психіатрична практика;
- б) клінічні експерименти;
- в) психологічна практика;
- г) клінічні спостереження.

84. Хто із дослідників запропонував не обмежуватися вивченням зв'язку темпераменту з особливостями будови тіла людини, а розглядати цю якість з точки зору його ролі в присутності людини до умов її життя і діяльності:

- а) Я. Стреляу;
- б) О. Гросс;
- в) І. П. Павлов;
- г) Д. Хебб.

85. Індивідуальне поєднання стійких психічних особливостей людини, що обумовлюють типовий для даного суб'єкта спосіб поведінки у певних життєвих умовах і обставинах – це:

- а) темперамент;
- б) характер;
- в) індивідуальні відмінності;
- г) особистісні реакції.

86. Психічний стан людини, що виражається в характерних переживаннях і поведінці і те, що викликається об'єктивно непереборними (або суб'єктивно сприйнятими як непереборні) труднощами на шляху до досягнення мети і розбіжності реальності з очікуваннями суб'єкта, називається:

- а) емоційний стан;
- б) депресія;
- в) фрустрація;
- г) тривожність.

87. Психофізіологічною основою здібностей являються:

- а) задатки;
- б) вміння;
- в) навички;
- г) властивості особистості.

- 88. Хто з дослідників показав інтелект в вигляді паралелепіпеда, вимірювання якого відповідають трьом властивостям мислення – операціями (що вміє людина), змістом (природі матеріалу, форму подачі інформації) і результатами (формі підсумкової обробки інформації):**
- а) Ф. Вертон;
 - б) С. Барт;
 - в) А. Л. Терстоун;
 - г) Дж. Гілфорд.
- 89. Який з даних підходів не пояснює феном геніальності:**
- а) патологічна теорія;
 - б) психоаналітична теорія;
 - в) теорія якісної переваги;
 - г) теорія кількісної характеристики.
- 90. Який з факторів не відноситься до Моделі Великої П'ятірки:**
- а) вихованість;
 - б) культурність;
 - в) доброзичливість;
 - г) сумлінність.
- 91. В якому віці відбувається статево-рольова ідентичність:**
- а) від 1 до 3;
 - б) від 2 до 3;
 - в) від 2 до 5;
 - г) від 5 до 7.
- 92. Хто ввів поняття стиль лідерства (керівництво):**
- а) В. С. Мерлін;
 - б) К. Левін;
 - в) А. Б. Орлов;
 - г) А. Е. Лічко.
- 93. Якого типу життєвого стилю по А. Адлеру не існує:**
- а) управляючий тип;
 - б) тип, який бере (беручий);
 - в) тип низького соціального інтересу;
 - г) соціально-корисний тип.
- 94. Вкажіть вірну формулу самооцінки У. Джеймса:**
- а) самооцінка = домагання / успіх;
 - б) самооцінка = домагання / результат;
 - в) самооцінка = успіх / дія;
 - г) самооцінка = успіх / результат.
- 95. Копінг поведінка – це:**
- а) поведінка подолання;
 - б) поведінка накопичення;
 - в) стратегічна поведінка;
 - г) формуюча поведінка.
- 96. Характерологія – це:**
- а) відношення особистості до зовнішніх об'єктів (природи, людей і т. п.);
 - б) форма донаукового пізнання психіки людей, яка прагне звести відмінності між людьми до простих типів;

- в) наука, яка вивчає індивідуальні поєднання стійких психічних особливостей людини;
- г) галузь науки, що вивчає індивідуальні відмінності у проявах характеру особистості.

97. Хто із вчених виділяв у структурі індивідуальності три сфери: спрямованість інтересів і схильностей, почуття і воля, асоціативно-інтелектуальна:

- а) В. С. Мерлін;
- б) Б. Г. Ананьєв;
- в) К. Леонгард;
- г) Є. А. Голубєва.

98. Людей, які в рівні мірі володіють правою і лівою рукою називають:

- а) алель;
- б) шульга;
- в) амбідекстри;
- г) кольберг.

99. Закономірне співвідношення стійких індивідуальних особливостей особистості, що характеризує різноманітні сторони динаміки психологічної діяльності – це:

- а) темперамент;
- б) характер;
- в) поведінка;
- г) здібності.

100. Які психосоматичні типи виділив Є. Кречмер з точки зору морфології:

- а) пікнік, астенік, атлетик;
- б) ендоморфний, мезоморфний, екторморфний;
- в) сангвінік, холерик, флегматик, меланхолік;
- г) циклотипний, астенік, шизоїдний.

3.3. ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ З ДИСЦИПЛІНИ “ІНЖЕНЕРНА ПСИХОЛОГІЯ” УКЛАДАЧ: МОНАЧИН І.Л.

1. Методи вивчення діяльності оператора:

- а) психологічні;
- б) фізіологічні;
- в) математичні;
- г) всі відповіді вірні.

2. Наука про загальні закономірності процесів управління різними системами – живими організмами, технікою, суспільством:

- а) ергономіка;
- б) кібернетика;
- в) психологія управління;
- г) інженерна психологія.

3. Інженерна психологія розглядає системи в яких задіяна:

- а) як психіка людини, так і її фізіологічні потреби;
- б) як людина, так і технічні пристрої;
- в) як людина, так і машина;
- г) всі відповіді вірні.

4. Хто першим почав критикувати сам принцип порівняння людини і машини:

- а) Чапаніс;
- б) Леонт'єв;
- в) Жорден;
- г) Анан'єв.

5. Послідовність дій у заданій роботі оператором це:

- а) точність роботи оператора;
- б) кваліфікованість роботи оператора;
- в) впевненість оператора в собі;
- г) тривалість виконання роботи.

6. Людина, яка виконує свою діяльність пов'язану з прийомом і переробкою інформації та прийняттям рішення це:

- а) інженер;
- б) людина оператор;
- в) психолог спеціаліст;
- г) інженер-психолог.

7. Стан людини, основною характерною ознакою якого є байдуже ставлення до всього називається:

- а) тривожність;
- б) індіферентний стан;
- в) непрацездатність;
- г) апатія.

8. Коли інженерну психологію було визначено, як самостійну галузь психологічних досліджень:

- а) березень 1957р.
- б) червень 1951р.
- в) листопад 1959р;
- г) грудень 1959.

- 9. В якому році відкрилась лабораторія інженерної психології в Ленінградському державному університеті?**
- а) 1959р.;
 - б) 1955р.;
 - в) 1961р.;
 - г) 1965р.
- 10. Хто очолив лабораторію інженерної психології в Ленінградському державному університеті?**
- а) А. Чапаніс;
 - б) К. Морган;
 - в) Б.Ф. Ломов;
 - г) Л.С. Рубінштейн.
- 11. Галузь психологічної науки, яка вивчає об'єктивні закономірності процесів інформаційної взаємодії людини і техніки, з метою використання їх у практиці проектування, створення та експлуатації СЛМ:**
- а) інженерія;
 - б) технічна психологія;
 - в) інженерна психологія;
 - г) ергономіка.
- 12. Методи вивчення діяльності оператора:**
- а) психологічні, фізіологічні, математичні;
 - б) математичні, інженерні, психологічні;
 - в) технічні, математичні, психологічні;
 - г) фізіологічні, психологічні, технічні.
- 13. Похибки, які виникають у разі впливу постійно і однаково діючих факторів, які за рахунок значної кількості вимірювань багаторазово повторюються, це:**
- а) систематичні похибки;
 - б) випадкові похибки;
 - в) постійні похибки;
 - г) немає вірної відповіді.
- 14. Різниця між виміряною і реальною величинами це:**
- а) відносна помилка;
 - б) абсолютна похибка;
 - в) стандартна похибка;
 - г) немає вірної відповіді.
- 15. Організоване згідно з визначеною системою правил відображення реального об'єкта, система його управління, зовнішнього середовища та засобів впливу на їхній стан через процес управління це:**
- а) інформаційна модель;
 - б) теорія інформації;
 - в) інформаційна система;
 - г) комплексна модель.
- 16. Сукупність уявлень людини-оператора про стан об'єкта, як суб'єктивне відображення стану системи у свідомості оператора це:**
- а) інформаційна модель;
 - б) концептуальна модель;

- в) комплексна модель;
- г) структурна модель.

17. Мінімальна розбіжність сигналів, за якої швидкість і точність розрізнення є максимальними це:

- а) вибірковість;
- б) активність;
- в) оперативний поріг;
- г) мінімальний поріг.

18. Три основні групи міжаналізаторних зв'язків:

- а) активізуючі, інформуючі, вікаруючі;
- б) інформуючі, проектуючі, аналізуючі;
- в) аналізуючі, вікаруючі, інформуючі;
- г) всі відповіді вірні.

19. Зв'язки, які забезпечують можливість зміни певних функцій одного аналізатора іншим називаються:

- а) інформуючі зв'язки;
- б) активізуючі зв'язки;
- в) вікаруючі зв'язки;
- г) проектуючі.

20. Пам'ять, яка забезпечує вирішення поточних завдань оператором, або виконання ним конкретних дій називається:

- а) довготривала пам'ять;
- б) оперативна пам'ять;
- в) первинна пам'ять;
- г) короткотривала пам'ять.

21. Шлях вирішення практичних завдань, який здійснюється на основі програмування оператором об'єктів трудової діяльності називається:

- а) оперативне мислення;
- б) конкретні дії;
- в) вибір алгоритму;
- г) аналітичне мислення.

22. Яка функція реалізується за різних і непередбачуваних змін у процесі управління, коли відомі засоби регулювання не спрацьовують?

- а) планування;
- б) рішення задач;
- в) припущення;
- г) аналіз.

23. Які історичні стадії розвитку техніки:

- а) ручна праця, механізована праця, автоматизована праця;
- б) технічний прогрес, автоматизована праця, ручна праця;
- в) ручна праця, механізована праця, технічний прогрес;
- г) всі відповіді вірні.

24. За ступенем безперервності участі людини в процесі управління СЛМ поділяються на:

- а) неперервні, дискретні, змішаного типу;
- б) регулярні, постійні, дискретні;

- в) неперервні, регулярні, індивідуальні;
- г) регулярні, постійні, змішаного типу.

25. Метод побудований на систематизації та аналізі помилок і відмов операторі:

- а) метод реєстрації об'єктивних показників діяльності;
- б) метод аналізу помилок оператора;
- в) метод бесіди з оператором;
- г) метод опитування.

26. Комплекс характеристик тих функцій і якостей людини, які безпосередньо або опосередковано зумовлюють її трудову діяльність називається:

- а) кваліфікованість оператора;
- б) досвідченість оператора;
- в) функціональні стани оператора;
- г) інтелектуальні стани оператора.

27. Що дає змогу оцінювати і керувати внутрішнім станом групи, її соціально-психологічним кліматом?

- а) контур предметно-інформаційного регулювання;
- б) контур емоційно інформаційного регулювання;
- в) контур організаційно-функціонального регулювання;
- г) контур емоційного регулювання.

28. Свідоме і певним чином організоване виявлення переваг і недоліків конкурентоспроможних варіантів вирішення проблеми:

- а) конструктивне сперечання;
- б) консиліум;
- в) контроль;
- г) залежно від суті проблеми.

29. Умовне графічне зображення виробничого процесу у вигляді комплексу символів, які відображають окремі елементи системи з їх взаємозв'язками:

- а) панель приладів;
- б) індикатор якісного відображення.
- в) мнемосхема;
- г) немає вірної відповіді.

30. Спосіб відображення інформації для забезпечення оператора відомостями про хід і спрямованість змін:

- а) стрілкова індикація;
- б) мнемосхема;
- в) панель приладів;
- г) схема приладів.

31. Дослідник, який вперше ввів у науковий обіг поняття «психотехніка»:

- а) І. Шпільрейн;
- б) Г. Мюнстенберг;
- в) Д. Мід;
- г) В. Штерн.

32. Рішення, в основі якого лежить збалансованість процесів формулювання гіпотез та їх контролем, називається:

- а) обережним;
- б) імпульсивним;

- в) врівноваженим;
г) інертним.
- 33. Психічний процес відображення окремих властивостей предметів і явищ навколишнього світу, а також внутрішніх станів організму при безпосередньому впливові подразників на відповідні аналізаторні системи, називають:**
- а) відчуття;
б) сприйняття;
в) уявлення;
г) увага.
- 34. Обсяг уваги у людини при сприйманні великої кількості простих об'єктів (літер, фігур тощо) в інтервалі часу від 0.07 до 0.1 секунди, дорівнює:**
- а) 11;
б) 9;
в) 6;
г) 18.
- 35. Комплекс характеристик тих функцій та якостей людини, які безпосередньо або опосередковано зумовлюють її трудову діяльність:**
- а) психічні стани;
б) функціональні стани;
в) емоційні стани;
г) емоціогенні фактори.
- 36. В основі творчого компоненту професійної діяльності лежить:**
- а) відчуття;
б) уява;
в) сприйняття;
г) увага.
- 37. Природа психічних станів спеціаліста залежить, передусім:**
- а) від характеру діяльності і особливостей взаємовідносин суб'єкта і предмета діяльності;
б) від темпу та ритму роботи;
в) від умов праці;
г) особливостей взаємовідносин суб'єкта і предмета діяльності.
- 38. Тип поведінки працівника в стані психологічного стресу, для якого характерна апатія, пасивність, скута поза:**
- а) гальмівний;
б) напружений;
в) боязкий;
г) прогресивний.
- 39. Зазначте, яка із перелічених груп прийомів психологічного впливу буде найефективнішою у формуванні безпечної поведінки працівника:**
- а) переконання, приклад;
б) вплив авторитету, наслідування;
в) груповий тиск;
г) психологічне навіювання.

- 40. Сукупність характеристик фізіологічних функцій та психофізіологічних якостей, які визначають рівень активності функціональних систем організму, особливості життєдіяльності та стан працездатності людини, називають:**
- а) психічними станами;
 - б) функціональними станами;
 - в) праксичними станами;
 - г) суб'єктивними станами.
- 41. Режим роботи на виробництві, пов'язаний з розв'язанням найбільш простих задач в сприятливих умовах, називають:**
- а) мінімальний;
 - б) учбово-тренувальний;
 - в) оптимальний;
 - г) екстремальний.
- 42. До техніко-економічних ознак стомлення відносяться:**
- а) зниження продуктивності, зростання браку, порушення техніки безпеки і вимог технологічної дисципліни, не передбачені режимом праці перерви в роботі і втрати робочого часу;
 - б) порушення координації, швидкості, точності і сили рухів при виконанні виробничих операцій, відчуття фізичного дискомфорту, підвищення чутливості до несприятливих умов оточуючого середовища (спекотне, холодне, задушливе, шумне, запорошене);
 - в) відчуття утомленості, уповільнення психічних процесів, зниження сенсорної чутливості (зниження реакції на зорові, звукові, температурні, та інші сигнали), порушення свідомого контролю за діяльністю (пропуск рухів, операцій), погіршення пам'яті і уваги, стереотипної реакції, загальної загальмованості, трансформації мотивів діяльності (спочатку зберігається «ділова» мотивація, а потім переважає мотив спрощення і припинення діяльності);
 - г) виробничий травматизм, розвиток професійних захворювань, функціональний розлад організму і систем організму (серцево-судинної, дихальної, опорно-рухового апарату).
- 43. Просторові області дії шкідливих виробничих факторів називають:**
- а) небезпечна ділянка;
 - б) небезпечна ситуація;
 - в) небезпечними зонами;
 - г) небезпечний простір.
- 44. Що виступає об'єктом дослідження у психології праці:**
- а) психічних процеси суб'єкта праці;
 - б) суб'єкт діяльності;
 - в) психологічні компоненти, які спонукають, спрямовують і регулюють трудову активність фахівця;
 - г) трудова діяльність.
- 45. Простір, що характеризується виробничими параметрами положення людського тіла щодо матеріальних предметів (технічних пристроїв) і людей, називають:**
- а) екологічним;
 - б) семантичним;
 - в) поведінковим;
 - г) емоційним.

- 46. До зовнішніх характеристик діяльності входять:**
- а) суб'єкт і об'єкт праці, предмет, умови та засоби.
 - б) опис процесів і механізмів психічної регуляції діяльності;
 - в) операційні засоби реалізації діяльності.
 - г) мета, ціль, спосіб і результат.
- 47. Зазначте, які функціональні стани знижують ефективність діяльності спеціаліста:**
- а) монотонії;
 - б) психічної напруги;
 - в) стомлення, монотонії, психічного перенапруження;
 - г) психічного перенапруження.
- 48. Виникнення основних причин помилок при оптимальному режимі роботи працівника, зумовлені:**
- а) невисока ціна помилки, яка зумовлює розслаблення і зниження інтересу до діяльності;
 - б) низька мотивація, зниження рівня уваги;
 - в) незначне завантаження;
 - г) брак когнітивних, регулятивних та емоційних ресурсів, що виникає у зв'язку із зниженням внутрішніх можливостей людини, через її стомлення.
- 49. Професіограма – це:**
- а) документальний опис соціально-економічних виробничо-технічних, санітарно-гігієнічних, психологічних та інших особливостей професії.
 - б) описання умов праці, прав і обов'язків працівника, необхідних знань, умінь і навиків, професійно важливих якостей, а також обмежень за станом здоров'я;
 - в) характеристика вимог, що висувуються з боку професії до психіки людини;
 - г) документальний опис психологічних особливостей професії.
- 50. Механізм, що забезпечує створення образу уявлення шляхом поєднання деталей різних об'єктів, що не поєднуються в реальності, називають:**
- а) гіпербола та літота;
 - б) аглютинація;
 - в) алегоризація;
 - г) ідеалізація.
- 51. Зазначте причини загострення відчуття загального фізичного і психічного дискомфорту працівника:**
- а) надмірна величина психологічних зусиль, необхідних людині для вирішення поставлених перед нею задач;
 - б) бездіяльність, безцільна і нецікава робота;
 - в) попередня тривала і напружена робота;
 - г) низький фоновий рівень працездатності.
- 52. Головна мета інженерної психології:**
- а) дослідження СЛМ;
 - б) досягнення високої ефективності СЛМ;
 - в) правильний розподіл операторів на виробництві;
 - г) дослідження поєднання галузей науки техніки і психології.
- 53. Що передбачає принцип симпліфікації системи:**
- а) отожднення людини з технічним елементом;
 - б) врахування санітарно-гігієнічних вимог на робочому місці;

- в) підтримка творчих способів вирішення завдань;
- г) системний підхід до труднощів на виробництві.

54. Що передбачає метод імітаційного моделювання:

- а) створення оператором проекту своєї роботи;
- б) моделювання за допомогою електронно-обчислювальної техніки, яка значною мірою враховує вплив випадкових факторів, зумовлених умовами діяльності;
- в) вивчення діяльності оператора в лабораторних умовах за допомогою спеціального обладнання;
- г) дослідження діяльності оператора за допомогою математичних формул, рівнянь – котрі відображають реальний процес.

55. Ергономіка досліджує комплекс:

- а) людина – техніка – природа;
- б) людина – техніка – економіка;
- в) людина – техніка – середовище;
- г) людина – техніка – екологія.

56. Які риси СЛМ забезпечують її інтегровальну властивість – живучість:

- а) самовпорядкованість, динамічність;
- б) самовпорядкованість, відповідальність;
- в) самовпорядкованість, адаптивність, відповідальність;
- г) адаптивність, динамічність, відповідальність.

57. Хто вперше сформулював задачу розподілу функцій:

- а) Ломов;
- б) Чапаніс;
- в) Жорден;
- г) Фітс.

58. Суть антропоцентричного підходу:

- а) машини мають доповнювати людей;
- б) людина повинна переважати над машинами;
- в) людина в центрі досліджень СЛМ;
- г) фізіологічне і психічне здоров'я людини є центром опори у ефективності СЛМ.

59. Теорія інформації – це наука, що вивчає закономірності отримання, переробки, зберігання і ... інформації.

- а) забування;
- б) передавання;
- в) декодування;
- г) блокування.

60. Що означає термін «ентропія»:

- а) творчість у пошуку шляхів вирішення проблеми;
- б) вміння правильно декодувати інформацію;
- в) міра невизначеності фізичної системи;
- г) міра оцінки ступеня складності діяльності оператора.

61. До якої групи зв'язків під час сприймання інформації належать: активізуючі, інформуючі, вікаруючі:

- а) полімодальних;
- б) міжаналізаторних;

- в) перцептивних;
- г) оперативних.

62. Які зміни функціональних столів оператора передбачає фаза гіперкомпенсації:

- а) підвищення тону центральної нервової системи ЦНС пристосування до режиму роботи, вироблення динамічного стереотипу;
- б) зниження активності, гальмування переважає над збудженням;
- в) мобілізація організму, економний режим організму;
- г) тахікардія, зниження продуктивності праці емоційне збудження.

63. Умовне графічне зображення виробничого процесу у вигляді комплексу символів, які відображають окремі елементи системи з їх взаємозв'язками:

- а) табло;
- б) панель приладів;
- в) мнемосхема;
- г) ескіз.

64. Результат взаємодії конкретних учасників діяльності:

- а) сумісність;
- б) адаптація;
- в) міжособистісна взаємодія;
- г) спрацьованість.

65. Мінімальна розбіжність сигналів за якої швидкість і точність розрізнення є максимальними:

- а) диференційний поріг;
- б) верхній поріг;
- в) нижній поріг;
- г) оперативний поріг.

66. Поле зору це:

- а) простір, який бачить око при фіксації нерухомої точки;
- б) величина, що дає можливість оцінити межі простору;
- в) забезпечення нормального бачення при бінокулярному зорі;
- г) діяльність світлочутливого апарату зорової системи.

67. За Дж. А. Міллером обсяг короткотривалої пам'яті становить 7 ± 2 або:

- а) 7 букв латинського алфавіту;
- б) 6 десяткових цифр;
- в) 6 простих англійських слів;
- г) 8 подвійних символів.

68. Другим рівнем будови механізму психічної регуляції є:

- а) рівень відчуття;
- б) рівень сприймання;
- в) рівень уявлень;
- г) мовно-мисленнєвий рівень.

69. Які режими роботи виділяє Є. О. Мілерян:

- а) мінімальний, оптимальний;
- б) тренувальний, екстремальний, продуктивний;
- в) навчальний, тренувальний, відтворювальний;
- г) відтворювальний, екстремальний.

- 70. Трьома основними цілями ЦО по відношенню до персоналу організації є:**
- а) виявлення сильних сторін, вироблення відповідних рекомендацій, корекція;
 - б) відбір, виявлення потенціалу, індивідуальний розвиток;
 - в) корекція, індивідуальний розвиток, саморозвиток;
 - г) корегування самооцінки, поведінковий термін, консультування.
- 71. До основних функцій управління можна віднести:**
- а) структурність, аргументованість, комунікативність, активність;
 - б) відкритість, толерантність, включеність, оригінальність;
 - в) стратегія планування, функціональне планування, організація як вид індивідуальної і спільної діяльності, лідерство і контроль;
 - г) рефлексивність, амбівалентність, комунікативність, гнучкість.
- 72. Методика «Кольорове дзеркало» була запропонована:**
- а) Кеттелом;
 - б) К. Ізардом;
 - в) Мехрабіаном;
 - г) Г. Фрілінгом.
- 73. Аббревіатура ЦО в інженерній психології та ергономіці використовується для позначення терміном:**
- а) цивільної оборони;
 - б) центру опори;
 - в) центру оцінки;
 - г) цілісної особистості.
- 74. Методика «Шкала диференціальних емоцій» розроблених:**
- а) Ю. Я. Ханіним;
 - б) Ч. Д. Спілбергеном;
 - в) Л. М. Фрідманом;
 - г) К. Ізардом.
- 75. Автор методики «Шкала ситуативної тривожності»:**
- а) Ч. Д. Спілбергер;
 - б) А. Б. Леонова;
 - в) Г. В. Суходольської;
 - г) К. Левін.
- 76. Виникнення методики «Нервово-м'язевої релаксації» пов'язане з іменем:**
- а) М. І. Мар'їної;
 - б) А. С. Кузнєцова;
 - в) Е. Джекобсона;
 - г) Л. Д. Гассена.
- 77. На думку А. Н. Занковського (2000 р.), діяльність сучасної організації в будь-якій галузі виробництва чи послуг обов'язково вимагає в себе:**
- а) поведінковий аспект;
 - б) ціннісний аспект;
 - в) емоційний аспект;
 - г) усі вище перелічені аспекти.
- 78. Показники керованість, обслуговуваність освоюваність, заселеність відносяться до:**
- а) трудової активності;
 - б) ергономічності;

- в) трудового процесу;
- г) екологічності.

79. Відповідність дій заданій програмі це:

- а) логічність роботи оператора;
- б) закономірність роботи оператора;
- в) точність роботи оператора;
- г) прийняття рішень оператором.

80. Термін ентропія тотожний до:

- а) адаптивності;
- б) ефективності;
- в) функціональності;
- г) економічності.

81. Врахування вимог людини до технічних систем, психологічних та психологічних можливостей людини особливостей її взаємодії з іншими в груповій діяльності у принципі:

- а) симпліфікації;
- б) спрощення;
- в) комплексності;
- г) гуманізації праці.

82. Об'єктивна особливість, яка виявляється в процесі експлуатації:

- а) властивість СЛМ;
- б) показник ЕОМ;
- в) функціональність технічних даних;
- г) проходження інформації по колу «ЛМ».

83. Уявлення, яке мають люди про організацію, її працівників та продукції це поняття:

- а) імідж організації;
- б) думка про організацію;
- в) знання про організацію;
- г) інформація про організацію.

84. Графічне відображення ступеню вираження окремих професійно-важливих психічних якостей у їх взаємозв'язку це:

- а) рівень розвитку оператора;
- б) психометричний профіль;
- в) професійна діяльність оператора;
- г) психомоторні якості.

85. Визначення основних характеристик діяльності оператора і СЛМ в цілому з метою її перевірки на відповідність важливим інженерно-психологічним вимогам та рекомендаціям називається:

- а) ППО (інженерно-психологічна оцінка);
- б) етап життєвого циклу професіонала;
- в) інженерно-психологічні вимоги;
- г) загальні характеристики діяльності.

86. Вимоги до функціональних приміщень, фізичних та хімічних факторів до робочого місця людини-оператора передбачені у:

- а) технічні безпеки праці;
- б) засобах діяльності;

- в) факторах середовища;
- г) організації діяльності.

87. Простір, в якому розташовані засоби відображення інформації, органи управління і допоміжне обладнання для виконання трудової діяльності оператора називається:

- а) робоче місце;
- б) предмет праці;
- в) засіб діяльності;
- г) суб'єкт діяльності.

88. За людальності сигналу засобів відображення інформації (ЗВІ) поділяється:

- а) детальні, контрольні, якісні;
- б) зображувальні, чіткі, абстрактні;
- в) візуальні, акустичні, тактильні;
- г) дотикові, пізнавальні, аудіальні.

89. Форма групової діяльності у вирішенні професійних проблем групою спеціалістів використовується у:

- а) консилиум;
- б) обговоренні;
- в) консультуванні;
- г) груповій діяльності.

90. Ефект взаємодії людей, який означає максимальне суб'єктивне задоволення партнерів один одним називається:

- а) спрацьованістю;
- б) сумісністю;
- в) інформаційністю;
- г) лідерством.

91. Зниження самоконтролю, рішучості в діях і наполегливості в досягненні мети проявляється у:

- а) сонливості;
- б) апатії;
- в) послаблені волі;
- г) психічних розладах.

92. Відчуття неможливості підтримки своєї працездатності:

- а) почуття слабосилля;
- б) почуття втоми;
- в) почуття відрази;
- г) порушення в моторній сфері.

93. Психічні стани, що виявляються в позі, міміці, пантоміміці, характеру руху та мови називається:

- а) біохімічними;
- б) фізіологічними;
- в) руховими;
- г) поведінковими.

94. Комплекс характеристик тих функцій і якостей людини, які безпосередньо чи опосередковано зумовлюють її трудову діяльність називається:

- а) зрушеним станом оператора;
- б) функціональним станом оператора;

- в) первинна реакція;
- г) фаза первинної реакції.

95. Функція, що реалізується за різних і непередбачуваних змін у процесі управління, коли відомі засоби регулювання не спрацьовують має назву:

- а) планування;
- б) оптимальне планування;
- в) рішення задач;
- г) декодування.

96. Міжаналізаторні зв'язки поділяються на три основні групи:

- а) активізуючі, інформуючі, вікаруючі;
- б) асоціативні, візуальні, чуттєві;
- в) полімодальні, тактильні, оперативні;
- г) фізіологічні, біологічні, фізичні.

97. Можливості зміни чутливості аналізатора при зміні умов його роботи означається:

- а) адаптивністю;
- б) вибірковістю;
- в) чутливістю;
- г) модальністю.

98. Сукупність уявлень людини – оператора про стан об'єкта, його систем та зовнішнього середовища визначає:

- а) концептуальна модель;
- б) функціональна модель;
- в) модель реалізації;
- г) модель інформації.

99. Організоване згідно з визначеною системою правил відображення реального об'єкта представлене у:

- а) управлінська модель;
- б) інформаційній моделі;
- в) оперативний образ;
- г) об'єктивності праці.

100. Сигнали, які складаються з подразників, адекватних різним аналізаторам називаються:

- а) сигнали дублювання;
- б) сигнали переведення;
- в) розподіл сигналів;
- г) полі модальними сигналами.

4. СИТУАТИВНІ ЗАДАЧІ

Науково обґрунтуйте проблему. Поясніть ситуацію, що склалася використовуючи відомі теорії та концептуальні підходи. Опишіть алгоритм надання психологічної допомоги: способи та методики психологічної діагностики, етапи консультативної бесіди, методи вирішення проблеми.

Задача 1.

У дитячому садочку всіх дітей заставляють вдень лягати спати. Частина дітей охоче лягає і засинає. Інші спати не хочуть, але лягають, хоча вони ніколи в цей час не сплять. Вихователька робить їм зауваження, примушує закрити очі, свариться, погрожує.

Чи варто всіх дітей заставляти спати в садочку? До чого провокує “сонна година” тих дітей, які не сплять? Що можна сказати про дії виховательки? Ваші дії на її місці.

Задача 2.

5-й річний хлопчик перед сном ввечері починає плакати, говорить, що боїться спати в темній кімнаті, просить батьків не зачиняти двері в його кімнату, бо там є “чудовисько”. Мама не звертає увагу на “примхи” дитини, починає говорити, що син повинен бути мужнім, бо він чоловік; час вже спати; не треба вигадувати – в кімнаті нікого немає. Вона вимикає світло, залишає хлопчика в кімнаті, закриває двері. Дитина ще довго плаче, втомившись, засинає. Але спить неспокійно. Кожен вечір повторюється ця ситуація. Хлопчик стає все більше нервовим, плаксивим, були випадки нічного нетримання сечі.

Які рекомендації ви можете дати матері? Яку роботу з дитиною необхідно провести? В чому, на Вашу думку, можуть бути причини даної ситуації?

Задача 3.

Молодий чоловік звернувся до психолога з приводу труднощів у встановленні приятельських стосунків, знайомств, невимушеного спілкування з оточуючими. Для нього важко заговорити із незнайомою людиною, в компаніях він почувається ніяково, майже завжди мовчить, не підтримує загальної розмови, не може запросити на танець дівчину, яка йому подобається, тому що боїться виглядати незграбним.

Які практичні засади Ви можете дати молодій людині? Яку роботу Ви провели б з цим клієнтом?

Задача 4.

Вчителька третього класу помітила, що Галя, учениця з її класу, почала гірше вчитися. Вона спробувала приділити дівчинці більше уваги, додатково займалася з нею. Одного разу на питання “Тобі зрозуміло?” – вчителька одержала таку відповідь: “Так в мене ж дурна голова!” З’ясувалося, що дівчинка по натурі повільна, домашні завдання виконує довго, тому її бабуся щодня обурюється: “Всі діти вже давно гуляють, а ти, дурна голова, все ще сидиш”.

Дайте психологічну інтерпретацію проблеми, що описана в даній ситуації. В чому причина цієї проблеми? Як допомогти дитині та її батькам?

Задача 5.

9-річна учениця музичної школи має хороші музичні здібності. Сама робить спробу писати музику. Але під час занять по спеціальності поводить себе неадекватно. У відповідь на зауваження вчителя або прохання виправити помилки може зовсім перестати грати і сидить “надувшись”, або продовжує грати, не звертаючи увагу на те, що говорить педагог. Вчителю доводиться значну частину уроку витратити на вмовляння, спроби налагодити стосунки. Поведінка дівчинки залежить від настрою, який може зіпсуватися через дрібницю.

Що робити вчителю в таких ситуаціях? Як поводити себе з такою дитиною? Побудуйте гіпотези відносно характерологічних особливостей дівчинки. Продумайте, як їх можна перевірити? Як реагувати вчителю на подібні поведінкові реакції дитини?

Задача 6.

Старшокласниця розповіла психологові, що вона дружить з однокласником, але їй не подобається, що він палить. Щоби примусити його залишити цю шкідливу звичку, вона поставила йому “ультиматум”: або він лишає палити, або вона перестане з ним дружити. Палити він не перестав, і вони більше не зустрічаються, причому склалося враження, що юнак легко змірився з таким її рішенням. Дівчина хоче відновити дружбу, але не знає, як це зробити, боїться, що її будуть вважати нав’язливою, не хоче, щоби її рахували за “тряпку”, що легко зраджує своїм словам.

Дайте психологічний аналіз ситуації. Як допомогти дівчині вирішити свої проблеми?

Задача 7.

Ніна Н., 25 років заміжня. Чоловік – Олексій Н., – 26 років. Одружені 5 років. З розповіді Ніни: “Він (Олексій) повернувся з роботи розлючений, розповів, що начальник при всіх насварився на нього, причому в нахабній формі. Чоловік сказав, що на цей раз він стримався, але в другий раз не впевнений. Я сказала чоловікові, що я би вчинила так: по-перше, нагадала би начальникові, що він, як керівник, має право критикувати, але не має ніякого права принижувати людей, а, по-друге, я би спокійно вийшла з кабінету. На мою думку, я правильно пояснила – саме так треба вчиняти в такому випадку. Я думала, що він мені скаже “дякую” за пораду. Замість цього чоловік обурився, накричав на мене і вилетів, грюкнувши дверима”.

Поясніть причину комунікаційного конфлікту подружньої пари. Як гармонізувати їх спілкування?

Задача 8.

З розповіді матері: “Моя 7-річна дочка ревнує мене до свого молодшого брата. Коли він був зовсім маленьким, це не дуже проявлялося, а зараз наші стосунки дуже загострилися. Варто зробити їй якесь зауваження, як вона “ниє”: “Ти мене не любиш, любиш тільки свого Сашка”. Я починаю себе ловити на тому, що лише візьму молодшого на руки, так і відпускаю, а раптом дочка знову приревнує. При ній намагаюся звертати менше уваги на сина. Але часто чую: “Мама, чому ти йому поклала більший шматок торта!” “Ти знову з ним граєшся, а хто буде гратися зі мною?...” Як позбутися дитячих ревнощів?

Проаналізуйте психологічний клімат сім’ї. Що, на Вашу думку, може провокувати виникнення і загострення дитячих ревнощів в сім’ї? Які виховні установки необхідно допомогти сформулювати матері? Змодельуйте можливий діалог, стратегію роботи з матір’ю та дівчинкою.

Задача 9.

Мама принесла психологові малюнок сім’ї, що виконав її 15-и річний син. Малюнок показував: мама і син – спинами один до одного. Незвичайним було те, що лист паперу був склеїним з клаптиків. Мама, вибачаючись, пояснила: “Після того, як син закінчив малювати, я його запитала, коли він в останній раз тримав пило всмоктувач(на малюнку він був з пиловсмоктувачем). Він відповів: “Що, не подобається?! “ – і розірвав малюнок. Прийшлося клеїти”...

Додаткова інформація: сім’я розпалася після народження сина. Багато років жили з бабусею і дідусем, які в основному і виконували батьківські ролі. Недавно одержали квартиру – відселилися. Спілкуватися матері із сином дуже важко. Скаржиться, що він її слухає, грубить.

Дайте психологічну інтерпретацію сімейних проблем. Охарактеризуйте психологічний контакт матері із сином. Як їм допомогти налагодити нормальні стосунки?

Задача 10.

На прийомі у психолога подружня пара. Вони скаржаться на сина 15-и років, який не бажає нічого слухати, впертий, намагається пити, палити, грубить. З'ясувалося, що сина привести батьки не зможуть, “Що нам робити? Нам соромно за сина, ми ж інтелігентні люди, а син – хуліган”. З перших слів була видна неузгодженість батьківських позицій, взаємне невдоволення подружжя. Жінка активна, постійно перериває чоловіка, доводить, що він неправий, не так все розуміє, поприкає чоловіка у тому, що він нічого не робить. На всі звинувачення чоловік тільки замовкає, всі рідше висловлюють свою думку.

Сформуйте психологічну гіпотезу відносно причин сімейних конфліктів. Як побудувати роботу з даною сім'єю?

Задача 11.

Жінка зізналася психологові, що вона не любить свого старшого сина. В своїй батьківській сім'ї вона сама була старшою дитиною, яку не любили. Дійшло до того, що в 12 років вона заявила батькам, що її взяли з дитячого будинку. Тепер все повторюється. Вона не любить свого сина, зі всіх сил намагається це приховувати, але син дратує її частіше і вона безсила щось зробити. Це роздратування з'явилося ще до народження другої дитини, коли старшому було 5 років. Причому син дуже добре ставиться до матері: він розпитує про її справи, співчуває їй. Але навіть це її дратує. Буває, вона кричить на сина, а чоловік, бачачи, що вона переступає межу дозволеного, говорить: “Краще би ти розрядилася на мені, чим на дитині”.

Поясніть, з чим пов'язані проблеми матері? Які глибинні психологічні утворення провокують виникнення подібних почуттів? Як допомогти матері?

Задача 12.

До психолога прийшла мама 10-класниці. До 6-7 класу дочка була веселою активною дівчиною, добре навчалася в школі, любила спілкуватися з дітьми і однокласниками, багато часу віддавала участі у позакласній роботі, відвідувала гуртки та інші шкільні заходи. Зараз вона зовсім змінилася. Замкнулася, перестала спілкуватися з товаришами, губиться в присутності чужих людей, уникає компаній і галасливих зібрань. Стала гірше навчатися. Весь вільний час проводить у своїй кімнаті: шие, плете, малює. Ні про які гуртки і студії чути не хоче. Прискіпливо ставиться до власної зовнішності. Живе своїм напруженим життям, що іноді проривається у нервових репліках і пригніченому настрої. На відверту розмову з матір'ю не іде.

Сформулюйте психологічну гіпотезу відносно змін, що відбуваються з дівчиною. Які психологічні проблеми її мучать? Якої психологічної допомоги вона потребує? Що порадити матері?

Задача 13.

Занепокоєння матері викликає висока рухлива активність дитини. Не буває дня, щоби щось не сталося. То сам впаде, то поб'ється, то когось зачепить. В класі (5-й кл.) не може всидіти спокійно. Його підвищена активність лякає і вчителів, і батьків. Минулого року в школі він зламав руку, в першій чверті цього року прийшов додому з раною на голові. Мама стверджує, що здібності в сина непогані, але вчиться він посередньо, тому що дуже неуважний, його відволікає будь-який звук, будь-який рух. У спілкуванні з іншими дітьми у хлопчика також проблеми. Він не має постійних друзів. Мамі здається, що причина поганих стосунків з дітьми підвищений егоїзм хлопчика.

Які припущення відносно поведінки хлопчика можна зроби з розповіді матері? Яка додаткова інформація необхідна? Як би ви її одержали? Намітьте план роботи з дитиною, матір'ю.

Задача 14.

“Коли люди проявляють грубість, це ляпас не вам – це ляпас тим, з ким вони зустрічалися раніше”.

Ф. Скотт Фіцджеральд

“Вас можуть образити, а можете і самі образитись, хоча вас ніхто і не думав ображати”.

Ісаак Уолтон

Дайте психологічні коментарі до наведених висловів. Які психологічні механізми проілюстровані в них? Які психологічні портрети можна намалювати за першим і другим афоризмами? Які проблеми, на вашу думку, будуть у цих людей?

Задача 15

“Років десять тому до мене на вокзалі підійшов маленький хлопчик і попросив грошей. Я сказав, що у мене не має. На це він відповів: “Ах не маєш грошей, то й не будеш мати життя”. З того часу ці слова переслідують мене завжди, коли зі мною щось трапляється. Потрапив у автокатастрофу – це мені за те, що не дав хлопчикові грошей. Поламав ногу - це теж розплата. Й так кожного разу. А неприємності трапляються зі мною доволі часто. Як забути ці слова?”

Дайте психологічну характеристику проблем клієнта. Спробуйте окреслити зміст першої консультативної зустрічі.

Задача 16

Після лекції з проблем психології особистості вчителька хімії, яка нещодавно перейшла з підприємства на роботу до школи, прислала психологу записку наступного змісту: “Порадьте, як уникнути почуття неадекватності та гострого незадоволення собою. Я відчуваю невідповідність усюди. Мені здається:

1. Що мій чоловік міг би одружитись з іншою, кращою за мене.

2. Одягнутись як слід я не вмію: все мені не личить, тай фігура далека від ідеальної.

Постійно виглядаю погано.

3. Весь час хочеться заховатись, бути непомітною.

4. За уроки, які проводжу, сама собі виставляю не більше “трійки”, а іноді й “двійку”.

Розумію, що я така ж як і усі. Але відчуття незадоволення собою зростає. Я не тільки хочу від цього позбавитись, але й зрозуміти, що зі мною відбувається”

Які гіпотези відносно інтерпретації проблем можна сформулювати після знайомства з письмовим запитом? Яку додаткову інформацію бажано отримати перед очним консультуванням? Як при зустрічі з клієнткою побудувати психологічну роботу?

Задача 17

В службу знайомств звернувся юнак 20-ти років, який хотів познайомитись із хорошою дівчиною. Розмова йшла саме про це, однак за основним запитом вгадувалось інше. Відчувалось, що хлопець переживає кризу і сподівається за допомогою зовнішніх змін досягти внутрішньої рівноваги. Життєвий шлях – як і в більшості ровесників. Один син в сім’ї. Не дивлячись на здібності, після школи навчання не продовжив. Відслужив в армії та повернувся на роботу на завод. Однак, вона не приносила задоволення. Вдома теж відчував дискомфорт. Дратували сварки батьків, їх пияцтво. Надійних друзів серед чоловіків не було, та й з жінками стосунки не склались. Складалось враження, що після служби в армії, його життєві перспективи вкоротились, й виходу із ситуації незадоволення він не бачив. Він готовий був опустити руки та пливати за течією.

Дайте психологічну характеристику стану юнака. Які основні теми психологічного буття слід обговорити в розмові з хлопцем?

Варіант 18.

Батьки звернулись в психологічну консультацію стосовно сина 14,5 років, який всього боїться, ні з ким не товаришує, завжди з острахом вступає в контакт з незнайомими людьми, впертий, вдома часто плаче, з класу тікає, а пояснити причини не може. Дає обіцянки йти до школи, але тільки підходить до неї біжить світ за очі. Нічого не може з собою зробити. Батьки проводжали його але даремно. Сім'я дружна, є молодший син - протилежність першому. Старший унаслідував від батька відчуженість та замкнутість. Мати – чуйна жінка, вимучена страхами за сина, тривожна, не знає яку позицію зайняти, вважає свою дитину хворою, і говорить про це в класі.

Зробіть попередній висновок відносно гармонійного розвитку хлопчика. Якої психологічної допомоги потребує сім'я в цілому?

Задача 19.

Людмила Д., 25 років. Одружена 7 років. Живе з чоловіком та свекрухою. За професією бухгалтер. Звернулась із скаргою на почуття втоми, часті головні болі, безсоння. Зовні сімейні стосунки хороші. Має дитину 4 років. Більш інтенсивне вивчення сімейних стосунків виявило комунікативні проблеми з свекрухою. Проблема виникла одразу після заміжжя. Свекруха прив'язана до сина й боляче переживала його одруження. Однак, зовні зустріла невістку з радістю, намагалась у всьому їй допомогти., постійно виправляючи та підказуючи як і що потрібно робити. З появою дитини, конфлікт заглибився. Свекруха повністю взяла догляд за онуком на себе. Дитина одного разу навіть бабусю назвала мамою, що спричинило страждання Людмили. Невротичні симптоми посилились, з'явилися роздратування, зниження настрою.

Проаналізуйте характер психологічних труднощів клієнтки та її свекрухи. Як можна змінити комунікативну ситуацію в сім'ї?

Задача 20.

В сімейну консультацію звернулась жінка зі скаргами на постійне непорозуміння з чоловіком. Причини невідомі. В шлюбі 6 років. Позналились у студентському будзагоні. Одружились. Зараз обидва працюють. Живуть в новій двокімнатній квартирі, виховують 3-х річного сина. З бесіди стало відомо, що сварки завжди виникають “на пустому місці”: побутові дрібниці, стають причиною конфлікту. Останнім часом не покидають думки про розлучення.

У чому, на вашу думку, причина несприятливого психологічного клімату в сім'ї? Яким чином можна допомогти подружжю гармонізувати свої стосунки?

Задача 21.

“Довгий час, – розповідає вимучена жінка, – я навіть боялась визнати, що не люблю свого сина. Повторюється ситуація, яка була у мене з батьками. Я була старшою дочкою, яку не любили батьки. У 12 років я навіть сказала батькам, що вони взяли мене з дитячого будинку. А тепер все повторюється в моїй сім'ї. Я не люблю свого сина і намагаюсь це приховати, хоч він мене дратує все більше. Син до мене дуже добре ставиться, він лагідний, добрий до мене. Що мені робити?”

Поясніть причину проблем матері. Які глибинні психологічні проблеми провокують подібні почуття? Як допомогти матері віднайти душевну рівновагу?

Задача 22.

Вона перекладає, їй 36 років. Є син восьми років. Рік тому вона закохалась у одруженого чоловіка. Вони стали жити разом. З часом виникло питання з ким залишиться син. Новий чоловік був категорично проти залишати дитину, мотивуючи тим, він залишив свого не заради того, щоб виховувати чужого. Вирішили дитину залишити рідному батькові.

Батько хлопчика докладав чимало зусиль для виховання сина. Однак мати відчувала тугу за сином. Коли вона зустрічала хлопчика біля школи той тікав.

Хто з учасників ситуації потребує психологічної допомоги? в Чому вона полягає? Яку тактику роботи повинен обрати психолог, допомагаючи матері?

Задача 23.

На прийом до психолога прийшла жінка із скаргою на непорозуміння з одинадцятирічною дочкою. Дівчинка від першого шлюбу, однак не здогадується, що її виховує вітчим. Мати категорично проти того, щоб повідомляти дочці відомості про її рідного батька, оскільки в дитинстві сама пережила подібну історію: у 14-ному віці вона дізналась, що її виховує не рідний батько. З роками жінка так і не змогла добре ставитись до людини, яка її виховала. Не хоче, щоб в подібну ситуацію потрапила і її дочка.

Як би ви продовжили бесіду з мамою? До розуміння яких психологічних особливостей слід підвести жінку? Яку додаткову інформацію вам слід знати? Якої психологічної допомоги потребує сім'я?

Задача 24.

З розповіді клієнтки: “Мій чоловік помер в день 13-річчя сина. Після похорону син став дуже замкнутим, хоч до цієї події він ділився зі мною своїми думками та враження. Замкнутий, небагатослівний він всюди: і в школі, і в дома, в оточенні друзів. Таке враження, що він перестав цікавитись навіть тим, що його до цих трагічних подій хвилювало. Що зробити, щоб він став знову таким як і був?”

Яку додаткову інформацію вам слід знати? Як би ви побудували консультативний процес?

Задача 25.

До психолога звернулася жінка з такою проблемою: “В неї не складається подружнє життя – чоловік їй зраджує”.

Яку стратегію консультування має вибрати психолог?

Задача 26.

До психолога звернулись батьки дівчинки 11 років, яка ходить до спеціальної школи-гімназії з поглибленим вивченням іноземних мов. Сім'я живе у старому районі великого міста, де немає місця для прогулянок чи ігор. Наприкінці чверті дівчинка стомлюється, скаржиться на головний біль. За таких обставин вона частіше, ніж завжди, хоче ходити в кіно та дивитись детективи. Батьки ж примушують її читати серйозні книжки. Непорозуміння та напруження, що виникають внаслідок цього, пом'якшуються після канікул, але наприкінці чверті все повторюється знову.

Побудуйте гіпотези щодо причин повторення такої ситуації. Що не враховують батьки у природі дівчинки? Що можна порадити батькам?

Задача 27.

До сімейної консультації звернулись батьки дівчинки 8 років. Дівчинка страждала від жадливих видінь перед сном досить часто. Коли вона залишається одна у темній кімнаті, виникають образи, схожі на ті, що вона бачила у мультфільмах або про які читала у книжках. Батьки вважають це проявом капризу, оскільки виникли недавно. У ранньому дитинстві дівчинка була жвавою, любила повідати про все, що бачила. Більше ніяких скарг, а ні з боку дівчинки, а ні з боку батьків не було. Дівчинка пішла до школи в 7 років, з навчанням у неї проблем не було.

Психолог розпитував про зміст її видінь. Дівчинка із задоволенням розповідала.

- Ці видіння тебе лякають? – поцікавився психолог.
- Лякають! Але вони такі яскраві, такі цікаві. Дивишся як в кіно.

- Вони тобі подобаються?

- Не знаю. Іноді дивишся і начебто мурашки по шкірі бігають, але хочеться подивитись продовження.

Дайте психологічну інтерпретацію ситуації. Змалюйте психологічний портрет цього типу дитини. Про що у подальшому потрібно поговорити з дівчинкою? Що можна порадити батькам у такій ситуації.

Задача 28.

До консультації служби сім'ї звернулась жінка 35 років і розповіла, що недавно дізналась про те, що чоловік зраджує їй з іншою жінкою. Жінка не знає, що робити. Вона любить свого чоловіка, крім того в них двоє синів. Але як бути зі зрадою чоловіка та чи можна її простити?

Чи має право психолог-консультант у такій ситуації дати клієнтці якусь із порад: “розлучитись” або “зберегти сім'ю”? Якою повинна бути психологічна допомога у такому випадку?

Задача 29.

До психолога звернулася мати 15-річного сина. Вона принесла із собою “Малюнок сім'ї”, виконаний її сином. На малюнку зображені мати і син спиною один до одного. Незвичайним було також те, що листок складався зі склеєних шматочків. Мати пояснила: “Після того як син завершив малюнок, я його запитала, коли він в останній раз тримав пилососа (на малюнку син із пилососом). Він відповів: “Що, не подобається?!” і розірвав малюнок. Довелось клеїти”.

Додаткова інформація. Сім'я розпалась майже відразу після народження сина. Тривалий час жили з бабусею та дідусем, які в основному й виконували батьківські обов'язки. Недавно отримали квартиру – відселились. Матері дуже важко спілкуватись із сином. Вона скаржиться на те, що він її не слухається, грубо розмовляє з нею.

Дайте психологічну інтерпретацію сімейних проблем. Охарактеризуйте психологічний контакт матері із сином. Як їм допомогти налагодити нормальні стосунки?

Задача 30.

До служби сім'ї прийшла жінка з такою проблемою. Після розлучення вона та її перший чоловік створили нові сім'ї. Але у неї виникли проблеми з дочкою від першого шлюбу. Дочці 8 років. Вона не хоче жити з вітчимою. У своїй неприязні до матері доходить до ненависті. Вимагає змінити її ім'я на грузинське (рідний батько – грузин), не поважає матір за те, що вона негрузинка. Батько дівчини має іншу сім'ю і брати її до себе не збирається.

Дайте психологічну інтерпретацію ситуації. Яка додаткова інформація потрібна для повноцінної консультації? Сформулюйте можливі гіпотези щодо причин та подальшого розвитку проблеми, визначте шляхи її вирішення. До формулювання якої батьківської позиції потрібно підготувати клієнтку?

Задача 31.

До психолога звернувся керівник торгової фірми з приводу конфліктної ситуації, що склалася з головним бухгалтером фірми. Бухгалтер, за висловом керівника, – спеціаліст високої кваліфікації, людина чесна та добросовісна. Проте він має такі негативні якості, як дратівливість категоричність, педантизм. Крім того, він рідко змінює свої рішення щодо питань фінансування (через надмірну економність). Усе це дратує керівника фірми, створює напруження у стосунках та заважає робочому процесу. Керівник, який звернувся до психолога, не хоче звільняти бухгалтера з посади, але й працювати в ситуації, що склалася, дуже складно. У зв'язку з цим керівник попросив психолога допомогти розв'язати конфлікт.

Як Ви вважаєте, хто потребує допомоги психолога – керівник чи бухгалтер? Чи є для бухгалтера такі якості, як економність та педантичність, негативними? Як психолог порадив би керівнику не звертати увагу на недоліки бухгалтера та сконцентруватися на його позитивних рисах, чи була б така порада кваліфікованою? Як допомогти керівникові фірми в цій ситуації?

Задача 32.

Завідувач відділу великої фірми, який надає послуги телефонного зв'язку, звернувся до психолога-консультанта з приводу конфлікту між провідними працівниками відділу та іншими, внаслідок чого відділ розколовся на ворогуючі стани. Ситуація, що склалася, дуже заважає роботі, і завідувач відділу звернувся до психолога, обіцяючи, що його фірма не пошкодує а ні часу, а ні коштів для оптимізації атмосфери у трудовому колективі.

Із чого необхідно розпочинати вирішення цієї ситуації? Які прийоми та методи Ви можете запропонувати керівнику для налагодження стосунків між працівниками? Які психологічні форми роботи бажано використати у відділі для згуртування колективу?

Задача 33.

Після попереднього відбору на посаду кандидата завідувача залишилося два претенденти: жінка 35 років і чоловік 40 років. Жінка – екстраверт – контактна та життєрадісна, хороший спеціаліст, володіє трьома іноземними мовами, але відрізняється деякою побіжністю в судженнях та поспішністю в діях. Чоловік – інтроверт – типовий кабінетний вчений, добре знає свою справу, володіє іноземними мовами, але відчуває деяку напруженість під час численних контактів з іншими людьми і зазначає труднощі через часту зміну ситуацій. У цілому ж обидва відповідають вакантним посадам.

Як краще розподілити посадові функції між цими претендентами, щоб оптимально використати їх можливості?

Задача 34.

Спеціалісту з реклами запропонували зробити рекламу нової газети для телебачення. Зміст рекламного ролика, запропонованого спеціалістом, був таким: “Дівчина зі стрункими ніжками в тифельках на високих підборах йде сходами вгору. На сходах лежать різні (вже відомі читачам) газети. Видно ноги дівчини, що безжально топчуть газети, видно назви газет. Нарешті, на останній сходинці лежить газета, що рекламується. Дівчина вже не топче її, а піднімає, дивиться на неї із захватом, притискує її до грудей і посміхається.

Чи грамотно зроблений рекламний ролик? Обґрунтуйте свою відповідь.

Задача 35.

Відбувається презентація товару косметичної фірми, що намагається завоювати новий ринок. Представник фірми розпочав з того, що повідомив про недоліки своїх конкурентів, на що вистачило 30 хвилин, а згодом розповідав про достоїнства власної продукції протягом години. Після цього презентація закінчилася.

Чи правильно організовано презентацію? Обґрунтуйте свою відповідь.

Задача 36.

Страховий агент, який отримав кілька відмов на свої пропозиції щодо страхування майна, не тільки вирішив покинути свою роботу, а й впав у депресію. Друг порадив йому звернутися до психолога.

Що може зробити психолог-консультант у такому випадку? Які методи психологічного консультування можна використати в цій ситуації?

Задача 37.

Спеціалістом з реклами запропоновано рекламний плакат з нового миючого засобу. На плакаті зображено два флакони з миючими засобами, один з них вже відомий споживачеві, інший – новий рекламований засіб, перший – закреслено, а другий обведено кривою у формі сердечка.

Проаналізуйте принцип створення цього рекламного плакату. Чи коректно його зображення? Обґрунтуйте свою відповідь.

Задача 38.

Спеціалістом з реклами запропоновано рекламний плакат з нового прального порошку. На плакаті зображено дві упаковки прального порошку: на одній надпис – “Звичайний порошок”, на другій – назва нового рекламованого засобу. На плакаті зображено, що новий порошок є ефективнішим.

Проаналізуйте принцип створення цього рекламного плакату. Чи коректно його зображення? Обґрунтуйте свою відповідь.

Задача 39.

До психолога – консультанта звернулася вчителька молодших класів зі скаргою на одного із учнів – Андрія М. Андрій – здібний учень, він швидко запам’ятовує новий матеріал, але водночас, порушує дисципліну у класі – розмовляє із сусідом, балується, б’ється. Вчителька неодноразово його наказувала, записувала зауваження в щоденник. Всі дії вчительки були безрезультатними.

Чи правильно сформульовано локус жалоби? Чи є правильними педагогічні заходи вчительки? Запропонуйте свою гіпотезу щодо причин поганої поведінки Андрія на уроках. Які заходи у такому випадку були б ефективними?

Задача 40.

До психолога-консультанта звернулася мама Ігоря В. з третього класу. Ігор дуже повільно все робить, через це часто спізнюється до школи, не встигає виконувати завдання класної роботи, і тому часто отримує погані оцінки. Суворі дисциплінарні заходи, які застосовуються мамою до хлопчика, безрезультатні.

Дайте психологічну інтерпретацію ситуації. Які заходи з боку батьків і вчителів можуть бути ефективними?

Задача 41.

До журналу “Сімейний консультант” надійшов лист: “Шановний психолог журналу “Сімейний консультант”, пишу Вам цього листа, тому що серце моє наповнене біллю, і крім Вас ніхто не зможе мені допомогти. Моя проблема – 13-річний син. Слава останнім часом став дуже важкою дитиною: він пропускає заняття у школі, обманує, грубіянить. У мене таке враження, що він постійно щось від мене приховує, щось недоговорює... З учителями у школі практично не спілкуюсь, у них тільки одні скарги на Славу – погано вчиться, погано поводить. Шкільного психолога не хочу навіть питати, тому що вони там усі заодно: їм би зробити винними у всьому батьків або сім’ю. Мій перший чоловік після розлучення тільки надсилає аліменти і не цікавиться сином. Та і зі здоров’ям у Славчика якісь проблеми: як сідаємо у транспорт – втрачає свідомість. Що мені робити? До кого звертатися по допомогу?

Складіть можливий перелік заходів щодо психологічної допомоги автору листа.

Задача 42.

Учениця 3-го класу Іра К. отримала напередодні 1 вересня персональне запрошення директора школи. Адже з лютого місяця вона відмовляється йти до школи... . Минулої зими, коли Ірина прийшла у клас, вона побачила, що її парту чимось забруднена. Вона сказала про це вчительці. Але вчителька відреагувала так: “Йди на місце, нема про що говорити”. Ірина

за свою парту сісти відмовилася. Вчительку це розсердило: “Не принцеса – прибореш”. Учениця так і не сіла за парту. Вчителька обурилася і ... витерла парту сама. Іра про все розповіла вдома, і мати забрала її зі школи з ультиматумом: дівчинка прийде до школи тільки після того, як вчительку звільнять за “приниження гідності учениці”. Вчительці було внесено догану за некоректність у спілкуванні з ученицею, директор вибачилася перед ученицею та її мамою. Але мати дівчинки не пускає її у школу, порушуючи тим самим Закон України “Про середню освіту”.

Дайте психологічний аналіз ситуації. Запропонуйте свій варіант дії психолога в цій ситуації.

Задача 43.

У консультацію звернулася мама першокласника Петра В. Проблема полягала у тому, що хлопчик писав гірше за всіх у класі – криво, неакуратно. Мама неодноразово заставляла хлопчика переписувати домашнє завдання, але він після цього писав ще гірше.

Проаналізуйте ситуацію. Що можна порекомендувати мамі учня у конструктивному плані?

Задача 44.

Десятирічна учениця музичної школи має гарні музичні здібності, сама намагається писати музику. Але під час занять за фахом фортепіано поводить себе неадекватно. У відповідь на зауваження вчителя або його прохання виправити помилки вона може зовсім перестати працювати і сидіти, насупившись, або продовжує грати, не звертаючи уваги на те, що говорить педагог. Вчитель змушений більшу частину уроку витратити на вмовляння та спроби налагодити стосунки з ученицею. Поведінка дівчинки залежить від настрою, який може зіпсуватися через будь-яку дрібницю. Вчитель звернувся до психолога з проханням допомогти розібратися в тому, що робити і чого не робити у таких ситуаціях, як поводитися з ученицею?

Побудуйте гіпотези щодо характерологічних особливостей дівчинки. Як реагувати вчителю на такі поведінкові реакції дівчинки?

Задача 45.

До психологічної консультації звернулася жінка тридцяти років. Вона впевнена, що чоловік зраджує їй зі своєю співробітницею, хоча він заперечує цей факт. Жінка не знає, що їй робити. Вона кохає свого чоловіка, до того ж у них два сини. Але як бути зі зрадами чоловіка і чи можна їх пробачити?

Чи має право психолог-консультант у цьому випадку дати клієнтці одну із двох порад: “розлучитися” чи “зберегти сім'ю”? У чому полягатиме психологічна допомога?

Задача 46.

До психолога звернулася жінка зі скаргою на сина-старшокласника. За словами матері, у сина погана поведінка та різко негативне ставлення до неї. Останнім часом, за півроку до закінчення школи, син почав прогулювати заняття, а тепер і зовсім перестав вчитися. На критику матері і навіть на дружні поради відповідає грубістю. Мати впевнена, що у сина є порушення психіки. Виховувала вона його сама, без батька. З чоловіком розлучилася, коли ще дитина не народилася. “Я для сина нічого не шкодувала, все життя йому ні в чому не відмовляла. Навіть заміж вдруге не вийшла через нього”, – ця думка лунала протягом розповіді матері.

Сформулюйте попередні гіпотези щодо можливих причин поведінки юнака. Що, на Вашу думку, потрібно з'ясувати психологу стосовно юнака? Проаналізуйте причини конфлікту матері з сином. Визначіть заходи щодо поліпшення психологічної ситуації.

Задача 47.

До психолога-консультанта звернувся чоловік 40 років, який програв на виборах у депутати міської ради. У своїй поразці він звинувачував “нечесних конкурентів і продажних виборців”. При цьому він не відмовлявся від боротьби за депутатський мандат на наступних виборах і просив у цьому допомоги психолога.

Чи адекватно відображено клієнтом локус скарги? На чому потрібно зосередитися під час підготовки цього претендента на виборах?

Задача 48.

До психологічної консультації звернувся молодий політик з проханням допомогти йому підвищити ефективність публічних виступів. Клієнт вважає, що його виступи недостатньо переконливі та дохідливі, до того ж він, коли виступає перед великою аудиторією, відчуває скутість і невпевненість.

Яким психологічним проблемам передусім треба приділити увагу в цій консультації? Які методи підвищення ефективності публічного виступу можна запропонувати клієнту?

Задача 49.

Підприємству потрібен бухгалтер. З наведеного переліку психологічних якостей відзначте п'ять, які необхідні насамперед для успішного виконання бухгалтерської роботи, і п'ять, що заважають успішній реалізації його діяльності. Високе переключення уваги, висока концентрація уваги, логічне мислення, образне мислення, екстравертність, інтровертність, сангвінічний темперамент, холеричний темперамент, флегматичний темперамент, меланхолічний темперамент, усидливість, чесність, залежність від впливу сторонніх, невпевненість у своїх силах, заздрість.

Задача 50.

Політичному діячу, який представляє одну з відомих партій, необхідно було виступити підряд перед двома зовсім різними аудиторіями: перед працівниками культури та мистецтва і перед інженерно-технічними працівниками. У зв'язку з цим він звернувся до психолога-консультанта з проханням пояснити специфіку та особливості публічного виступу залежно від аудиторії.

У чому полягає консультативна допомога в цій ситуації? Яким вимогам передусім повинні відповідати публічні виступи, що розраховані на “раціональну” аудиторію, і яким – на “емоційну”?

Задача 51.

До психолога звернувся чоловік 45 років, що балотувався на вибори до Верховної Ради і не пройшов. На передвиборчу кампанію було витрачено багато сил, коштів і часу. Він був налаштований тільки на перемогу і не міг уявити такого, що він може програти. Оскільки його надії не справдилися, він відчув себе спустошеним, загубив орієнтири в житті, впав у депресію.

Проясніть психологічну ситуацію, що склалася. Які додаткові відомості необхідно отримати про особистість клієнта для успішної консультації? Які психологічні консультативні методи можна використати у цій ситуації, щоб допомогти клієнту впоратися з проблемами, зокрема з депресією?

Задача 52.

Батько п'ятнадцятирічного хлопчика поскаржився психологу на боягузтво та несміливість свого сина. Ці ознаки, як зазначив батько, були у сина з раннього дитинства, і батько давно намагався боротися з ними. Він змушував хлопчика перемагати свій страх – кидав його у воду у глибокому місці, щоб навчити його плавати, посилав увечері до лісу. Хлопчик у цих випадках боявся, плакав, але батько наполягав, виховував у ньому

“мужчину”. Попри все, хлопчик залишався нерішучим і боязким. Він так і не навчився долати свої страхи, більше того, з роками вони посилювалися.

Поясніть причини невдалих спроб батька. Які небажані наслідки зумовив хибний стереотип виховання? На що, передусім, повинна бути спрямована консультативна допомога?

Задача 53.

Фахівець у сфері створення реклами запропонував плакат з реклами одягу. На плакаті переважав чорний колір. Крім того, там було написано – одяг за помірними цінами.

Чи вдале, на Ваш погляд, таке рекламне рішення?

Задача 54.

До психолога звернулася жінка і розповіла про таке: Моя семирічна донька ревнує мене до свого молодшого братика. Коли він був зовсім маленьким, це не особливо виявлялося, а зараз наші стосунки дуже загострилися. Тільки я зроблю їй якусь зауваження, як вона починає скиглити: “Ти мене не любиш, а любиш тільки свого Сашка”. Я починаю себе ловити на тому, що як тільки візьму молодшого на руки, так відразу й опускаю, щоб дочка не приревнувала. Також менше намагаючись звертати увагу на сина при дочці. Але все одно чую: “Мама, чому ти поклала йому більший шматок торта?”, “Ти знову з ним граєшся, а хто гратиметься зі мною ?” та ін.

Проаналізуйте психологічний клімат у сім'ї. Що можна порадити матері?

Задача 55.

У кабінет шкільного психолога заглянула жінка. Як з'ясувалося з розповіді, її син-старшокласник Максим навчається у сусідній школі. Однак вона звернулася до психолога саме цієї школи, оскільки нізащо б не наважилася прийти в школу сина з подібним запитом. Жінка скаржилася на сина, переконуючи, що в того погана поведінка і негативне ставлення до неї. Останнім часом, коли до закінчення школи залишилось трохи більше ніж півроку, Максим почав прогулювати заняття, а тепер і зовсім закинув навчання. На критику матері й навіть на дружні поради відповідає грубощами. Мати переконана, що в сина не все добре з психікою. Можливо, його потрібно показати спеціалісту. Виховувала вона сина сама, без батька. З чоловіком розлучилася будучи вагітною. “Я для сина нічого не шкодувала, все життя ні в чому не відмовляла. Навіть заміж не вийшла”, – ця думка проходила через усю розповідь матері.

Намагайтесь сформулювати попередні гіпотези стосовно можливих причин поведінки юнака. Що, на вашу думку, має з'ясувати психолог про Максима? Спробуйте проаналізувати причини конфлікту матері з сином. Запропонуйте шляхи покращання психологічної ситуації.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Александров Ю. И. Основы психофизиологии. Учебник [Текст] / Ю. И. Александров. – М.: ИНФРА, 1998. – 216 с.
2. Анастаси А. Дифференциальная психология [Текст] / А. Анастаси. – СПб.: Питер, 1999.
3. Бедь В. В. Юридична психологія: навч. посіб. для студ. вищ. закладів освіти [Текст] / В. В. Бедь. – К.: Каравел: Новий світ-2000; Л.: Магнолія плюс 2003. – 376 с.
4. Васильев Ю. Л. Юридическая психология [Текст]. – СПб.: Питер, 2001.
5. Вентцель Е. С. Теория вероятностей и ее инженерное приложение [Текст] / Е. С. Вентцель, Л. А. Овчаров. – М.: Наука, 2002. – 440 с.
6. Гуревич П. С. Клиническая психология: хрестоматія [Текст] / П.С. Гуревич. – СПб, 2000.
7. Дубровська Д. М. Основы психології [Текст] / Д. М. Дубровська. – Львів: Світ, 2001. – 280 с.
8. Душков Б. А. Основы инженерной психологии: учебник для вузов [Текст] / Б. А. Душков, А. В. Королев, Б. А. Смирнов. – М.: Екатеринбург: ДК, 2002. – 848 с.
9. Жлуктенко В. І. Теорія ймовірності і математична статистика [Текст] / В. І. Жлуктенко, С. І. Наконечний. – К.: КНЕУ, 2000. – 304 с.
10. Карвасарский Б. Д. Клиническая психология. Учебн. для вузов [Текст] / Б. Д. Карвасарский. – М., 2004. – 553 с.
11. Либин А. Дифференциальная психология [Текст] / А. Либин. – М.: “Смысл”, 2004.
12. Лозниця В. С. Психологія і педагогіка: основні положення [Текст] / В. С. Лозниця. – К.: Екс Об, 1999. – 304 с.
13. Майерс Д. Социальная психология [Текст] / Д. Майерс. – СПб.: Из-во Питер, 1999. – 684 с.
14. Максименко С. Д. Загальна психологія: навчальний посібник [Текст] / С. Д. Максименко. – 2-е вид., переробл. і доп. – К.: ЦУЛ, 2004. – 272 с.
15. Наследов А. Д. Наследов А. Д., Тарасов С. Г. Применение математических методов в психологи: учебное пособие [Текст] / А. Д. Наследов. – СПб.: Изд-во С.-Петербур. ун-та, 2001. – 208 с.
16. Немов Р. С. Психология. Учебник для студ. высш. уч. авед.: В 3 кн. Кн 3 Психодиагностика введение в научное психологическое исследование с элементами математ. Статистики [Текст] / Р. С. Немов. – 4-е изд. – М.: ВЛАДОС, 2000. – 508 с.
17. Пайнс Э. Практикум по социальной психологии [Текст] / Э. Пайнс, К. Маслач. – СПб Из-во “Питер”, Санкт-Петербург, 2000. – 512
18. Перре М. Клиническая психология: мастера психологи [Текст] / М. Перре, У. Бауманн. – СПб.: ИД Питер, 2002. – 1312 с.
19. Психология [Текст] / под общ. ред. В. Н. Дружинина. – СПб.: Питер, 2000. – 672 с.
20. Рогов Е. И. Общая психология: курс лекцій [Текст] / Е. И. Рогов. – М.: ВЛАДОС, 2003. – 447 с.
21. Рубиштейн С. Л. Основы общей психологи: учебн. пособие [Текст] / С. Л. Рубиштейн. – СПб.: Питер, 2004. – 720 с.
22. Степанов О. М. Основы психології і педагогіки: посібник [Текст] / О. М. Степанов, М. М. Фіцула. – К.: Академвидав, 2003. – 504 с.
23. Столяренко Л. Д. Основы психологии: учебное пособие 8-е изд. перераб. и доп. [Текст] / Л. Д. Столяренко. – Ростов-на Дону: Фенікс, 2003. – 672 с.

24. Терлецька Л. Основи психодіагностики: навч. пос. [Текст] / Л. Терлецька. – К.: Главник, 2006. – 144 с.
25. Трофімов Ю. Л. Інженерна психологія: підручник [Текст] / Ю. Л. Трофімов. – К.: Либідь, 2002. – 264 с.
26. Трофімов Ю. Л. Психологія 3-е вид., стереотип [Текст] / Ю. Л. Трофімов. – К.: Либідь, 2001. – 560с.
27. Трофімов Ю. Л. Психологія. Підручник для студентів вищих закладів освіти [Текст] / Ю. Л. Трофімов. – К.: Либідь, 1999. – 558 с.
28. Цибульська Т. Ф. Загальна психологія: підручник / Т. Ф. Цибульська; [за заг. ред. Максименка С. Д.], 2-е вид. перер. і доп. – Вінниця: Нова книга, 2004.
29. Швачко О. В. Соціальна психологія: навчальний посібник [Текст] / О. В. Швачко. – К.: Вища школа, 2002. – 111 с.
30. Шевандрин Н. И. Психодіагностика, корекція и розвитие личности [Текст] / Н. И. Шевандрин. – М.: Сфера, 2002. – 510 с.

ДЛЯ ПОТАТОК

Навчально-методична література

Вишньовський В.В., Моначин І.Л., Періг І.М.

**МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ТА ЗАВДАННЯ
ДЛЯ ПРОВЕДЕННЯ ЕКЗАМЕНУ З ФАХУ**

з дисциплін
освітньої програми підготовки фахівця першого рівня вищої освіти,
спеціальності 053 – “Психологія”
для денної та заочної форм навчання

дисципліни:

“Математико-статистичні методи в психології”,
“Психофізіологія”, “Загальна психологія”,
“Соціальна психологія”, “Клінічна психологія”, “Психодіагностика”,
“Диференціальна психологія”, “Інженерна психологія”

Частина II

Комп’ютерне макетування та верстка *А.П. Катрич*

Формат 60x90/16. Обл. вид. арк. 2,76. Тираж 23 прим. Зам. № 3262.

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя.

46001, м. Тернопіль, вул. Руська, 56.

Свідоцтво суб’єкта видавничої справи ДК № 4226 від 08.12.11.